

Uttalelser vedtatt på Årsmøtet i vestland Arbeiderparti 2022

R 1 Arbeid til alle er jobb nummer éin

Kompetansereform - Lære heile livet

Arbeidslivet er i stor endring som følgje av digitaliseringa, robotiseringa og den grønne omstillinga av alle delane av samfunnet. For å møte omstillinga i det norske arbeidslivet er vi avhengige av å sikre arbeidstakarane våre riktig og nok kompetanse. Vi har i dag verdas beste fagarbeidarar. Noreg kan aldri konkurrere på pris i den internasjonale marknaden, men vi er best på kvalitet. Det er eit av våre største konkurransefortrinn når våre verksemdar skal konkurrere på verdsmarknaden. Utan det konkurransefortrinnet, tapar vi industri og arbeidsplassar i Norge.

Det er grunnskolen, den vidaregåande skulen og høgare akademisk- og yrkesfagleg utdanning som er grunnmuren for kompetansen i Noreg. Men i ei verden i stadig

endring kor arbeidstakarane kanskje må skifte jobb fleire gonger i livet, må vi også gje moglegheita til å lære heile livet.

Fagskulane få auka løyvingar over statsbudsjettet for å kunne tilby etter- og vidareutdanning til fagarbeidarar, og samarbeidet mellom arbeidsgivarar, arbeidstakarar og staten må sikre at arbeidsfolk får tid og ressursar til å ta vidareutdanning.

Arbeidstakarane må sikrast relevant etter- og vidareutdanning som er mogleg å ta i kombinasjon med arbeid. Her må det offentlege bidra med nok midlar slik at det kan settast i gang ei storstilt satsing på en reform for etter- og vidareutdanning. Reforma må utarbeidast og gjennomførast i tett samarbeid med fagrørsla.

Vestland Arbeidarparti vil:

- At kompetansereforma i Hurdalsplattforma skal sikre arbeidslivet den kompetansen det treng for å klare omstillinga den står ovanfor dei neste åra.
- Satse på oppskalering av bransjeprogram for vidareutdanning i samarbeid med partane i arbeidslivet.
- Grunnfinansieringa til relevante utdanningstilbod må bli kraftig styrka.
- Auke løyvingane frå statsbudsjettet til fagskulane slik at dei kan tilby meir og anna relevant etter- og vidareutdanning.

Tryggleik i overgangen frå trygd til arbeid

Ein av dei viktigaste oppgåvene vi har dei neste åra er å få fleire i arbeid. Vi veit at arbeidslivet er i rask endring, noko som krever at vi sikrar utdanning til alle og moglegheit til å omskolere seg sjølv i vaksen alder. Høg sysselsetting er avgjerande for produktiviteten i samfunnet og inntekter til å finansiere velferdsstaten.

Etter åtte år med borgarleg styre er sysselsetjinga no så låg at det om ikkje noko vert gjort vil verte vanskelegare å gjennomføre tunge velferdsreformar og styrking av folk

sine levekår. Difor må det skapast så mange nye arbeidsplassar som mogeleg dei komande åra. Samstundes må me lukkas med å få fleire av dei som har falt utanfor, inn igjen i arbeidslivet.

Staten og kommunane må spele ei viktig rolle med å skape nye arbeidsplassar, og å inkludere fleire i arbeidslivet. Samstundes må det skapast nye arbeidsplassar også i privat sektor. Gode ordningar som sikrar samarbeidet mellom arbeidsgjevarar, arbeidstakarar og styresmaktene om forholda i arbeidslivet er viktige. Heile fagforeiningskontingenten må så raskt som mogeleg kunne førast som frådrag frå skattepliktig inntekt.

Arbeidsmarknadstiltaka må styrkast. Det vert feil med økonomisk pisk om arbeidslivsdeltaking ikkje lukkas. Høgresida sin hang til å redusere økonomiske stønadar og trygdeytningar fordi det skal «løne seg å jobbe» må avvisast. Arbeidslinja må bety å aldri gje opp å få folk i jobb, og å prøve endå ein gong når dette ikkje lukkas. Økonomisk straff for at helsa er dårleg er det motsette.

Difor må vi sikre at ein klarar å skape ei god balansegang mellom trygdeytningar og deltaking i arbeidslivet. For å sikre at ikkje trygdeytningane skal bli ei fattigdomsfelle, må vi sikre ei god overgang frå trygd til arbeid. Arbeidslinja skal stå ved lag, men prinsippet om arbeidslinja må ikkje overkøyre behovet for kombinasjon av trygd og arbeid for å få folk tilbake i arbeid.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Fjerne unødvendige og vanskeleggjerande tidsavgrensingar i dei arbeidsretta stønadane. Folk må få bruke kreftene på å kome i jobb, ikkje på å uroe seg over privatøkonomien.
- Det må verte enklare for uføre å prøve seg i arbeid utan at dette skal føre til avkorting av trygdeinntekter.
- Dei økonomiske støtteordningane for åleineforsørgjarar utan fast arbeid må styrkast.

Sosial dumping og arbeidslivskriminalitet

Det trygge, seriøse og organiserte arbeidslivet i Norge vert utforda av useriøse aktørar, sosial dumping og låg organisasjonsgrad i utsette bransjar. Det bidreg til auka forskjellar, svekkar den norske modellen og svekkar rekruttering til viktige yrke.

I Hurdalsplattforma legg regjeringa mellom anna opp til å styrke Arbeidstilsynet og samarbeidet mellom de viktigaste etatane på området, slik at kapasiteten til å utføre stadlige tilsyn aukar.

Vidare står det i Hurdalsplattforma at ein vil etablere fleire senter mot arbeidslivskriminalitet (A-krimsentre) og gjere sentra sterkare og meir operative, mellom anna ved å lempe på teieplikta mellom de samarbeidande etatane.

Vestland arbeidarparti er samd i dette og meiner at vegtransport er eitt av områda som må følgjast betre opp. Dagens A-krim sentre har ikkje Statens vegvesen som deltakar. Statens vegvesen kontrollerar tusenvis av køyretøy årleg, og har god oversikt over kva stoda er innanfor transport på veg når det gjeld lovbrøt.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Ein må vurdere å opprette kontrollteam lokalt der Politi, NAV, Tollvesen, Arbeidstilsynet, Skatteetaten og Statens vegvesen deltek.
- Vidare må ein vurdere å ta Statens vegvesen inn som deltakar i dagens A-krim sentre.

En bærekraftig og rettferdig pensjon for framtiden

Det siste tiåret har sysselsettingen i Norge falt. Arbeidsledigheten etter koronakrisen kan bite seg fast på et høyt nivå, og den norske handelsbalansen er svekket. De med store formuer har fått mer, samtidig som mange pensjonister og arbeidstakere med lave lønninger har fått mindre å betale regningene sine med. Forskjellene øker blant pensjonistene idag, og bekymringene for unges framtidige pensjoner er store.

Pensjonssystemet er under sterkt press. Selv om vi er glade for at flere blir pensjonister, utfordrer det finansieringen av spleiselaget som dagens pensjonsordning er. Det utfordrer hele pensjonsordningen. Det viktigste er å sikre en rettferdig og bærekraftig pensjon for framtiden.

Den viktigste oppgaven vi står overfor nå er å sikre våre framtidige generasjoner en god pensjon. Høyresidens svar på dette er mer individuell pensjonssparing, som bare gagnar dem med solide inntekter og muligheter til å spare. Arbeiderpartiets løsning må være å finne fellesskapsløsninger som sikrer alle, uavhengig av inntekt eller arbeidssituasjon, en god pensjon.

En del av pensjonen vår i dag er obligatorisk tjenestepensjon. I dag er minstekravet til OTP at 2% av lønnen betales til en pensjonskonto for den ansatte. Mange arbeidsgivere tilbyr en høyere OTP-sats til sine ansatte, ofte på rundt 4-6%. Mange av de virksomhetene som tilbyr en høyere OTP-sats, har ansatte med høyere utdanning og gode tariffavtaler. I lavtlønnsyrker eller arbeidsplasser uten tariff, holder man seg til minstekravet. Derfor må Storting og Regjering vurdere å øke minstesatsen til OTP, slik at man i fellesskap sikrer flere en bedre pensjonstilværelse.

Samtidig må alle deler av pensjonssystemet gjennomgås for å sikre fellesskapsløsninger som løfter alle. AFP-ordningen, fylkestygdens pensjonsytelser, OTP og andre pensjonsytelser må gjennomgås for å sikre en bærekraftig og rettferdig pensjon for framtiden.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Regjeringen skal gjennomgå pensjonssystemet for å sikre et bærekraftig og rettferdig pensjonssystem for framtidens generasjoner.
- Regjeringen vurderer å øke minstesatsen på obligatorisk tjenestepensjon (OTP).

Havbruksskatt og lokale arbeidsplassar

I statsbudsjettet for 2022 vart det vedteke å formuebeskatte oppdrettskonsesjonar erverva før 1998 etter dagens auksjonsprisar. Dette lå inne i Solberg regjeringa sitt framlegg til statsbudsjett.

Konsekvensen av teksten i statsbudsjettet er at nokre oppdrettselskap skal frå 2022 betale 4 kroner meir i skatt per kilo produsert laks. Dette kjem i tillegg til nyleg innført produksjonsavgift og andre næringssskatter. Formueskatt på oppdrettskonsesjoner gjeld ikkje for børsnoterte selskap eller selskap med utenlandske eigare og er ein skatt som kun gjeld for norskeigde oppdrettselskap.

Tilbakemeldinger frå næringa er at skatteomlegginga slik den no framstår, så vil den særleg ramma dei mindre havbruksselskapa som ikkje er børsnoterte aksjeselskap. Ein fryktar at det ikkje vil vera igjen privateigde mindre selskap i vårt område viss formueskatten vert for høg.

Endringa i formueskatt gjer norskeigde selskap sårbare gjennom at dei mister forutsigbarhet i sine rammebetingelsar. Denne skatten må betales uavhengig av om selskapet går med overskudd eller underskudd. Børsnoterte selskap og selskap på utenlandske hender får eit konkurransefortrinn foran norskeigde selskap som mister viktig kapital for å utvikla bedrifta si og sikre lokal verdiskaping.

I Hurdalsplattformen har Regjeringa signalisert at ein vil «gjennomgå ordningene med tillatelsar i havbruksnæringa for å sikre fortsatt mangfold og lokalt eierskap». Å starte regjeringsperioden med å leggje til rette for at lokalt eigarskap mister konkurransekraft er eit steg i feil retning for å nå dette målet.

Ordninga med havbrukstillatelsar som er foreslått i Hurdalsplattformen må gjennomgås. For å sikre levande, kompetente og framoverlente bygder langs kystnereg, er det viktig med mangfald, vekst og lokalt eigarskap i oppdrettsnæringa.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Ha ei evaluering av konsekvensane for små og mellomstore bedrifter ved skatteomlegginga som Høgre la fram hausten 2021
- Ha ei utredning om ny verdifastsetjing på oppdrettskonsesjonar.

Innstilling: **Vedtas og oversendes Stortinggruppen**

R 2 Asyl

Asylsøkere

Over 80 millioner mennesker er på flukt i verden. FNs høyskissær for flyktningar har gjentatte gonger oppfordret flere land til å ta imot flere flyktningar for å unngå at folk blir sittende i leire over lenger tid, og for å forhindre at mange legger ut på en farlig ferd mot Europa. Asylsøkerne som kommer til Norge på egenhånd er i en sårbar situasjon. Mange er eller blir ofre for overgrep, menneskehandel og utnytting.

Arbeiderpartiets landsmøte i 2021 gikk inn for å se på muligheten for å sende asylsøkere til asylmottak utenfor Europa. Slike leire vil i følge Flyktninghjelpen bare føre til at mennesker blir sittende fast i et nytt land i påvente av behandling av asylsøknad. Vestland Arbeiderparti deler denne kritikken og mener at arbeidet med en slik ordning bør stoppes og ressursene heller brukes på å sikre bedre ivaretagelse av asylsøkeres menneskerettigheter i Norge. Arbeidet bør også innebære at Norge tar initiativ til et nytt felleseuropeisk samarbeid om behandling av asylsøknader og fordeling av flyktningar.

Frem til et nytt felleseuropeisk samarbeid er på plass må regjeringen arbeide med å sikre rettighetene til asylsøkerne som befinner seg i Norge. Særlig gjelder dette papirløse flyktninger – altså asylsøkere med avslag på søknad om oppholdstillatelse som Norge ikke kan returnere og som ikke selv returnerer, eller personer som aldri har søkt om opphold.

Allerede i 2003 prøvde Utlendingsdirektoratet (UDI) i samarbeid med Norsk senter for menneskerettigheter å finne en løsning for denne gruppen. Da var forslaget at opphold skal innvilges fem år etter endelig avslag dersom det ikke er tvil om identitet, og etter åtte år ved tvil. UDI pekte på at måten Norge behandler lengeværende asylsøkere utfordrer våre forpliktelser i henhold til den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen og «respekt for den enkeltes menneskeverd». Det har nå gått 18 år siden forslaget ble fremmet og flere av de samme menneskene befinner seg fortsatt i den samme livssituasjonen. Vestland Arbeiderparti mener det nå er på høy tid at det kommer en varig løsning som faktisk løser situasjonen. Istedenfor at man jevnlig drar i gang en politisk dragkamp for å få på plass engangsløsninger bør det innføres en varig ordning som ivaretar de papirløse.

Vestland Arbeiderparti mener Norge trenger et nytt og bedre system for klagebehandling av asylsøknader og for å ivareta papirløse i landet vårt. Utlendingsnemda (UNE) må reformeres og asylsøkeres rett til kontradiksjon og muntlig forklaring må sikres slik at deres rettssikkerhet ivaretas.

En sentral del av det norske asylinstituttet er frivillige returordninger og tvangsreturer. Personer som har fått en riktig og rimelig vurdering av sitt behov for beskyttelse bør returneres raskt og i noen tilfeller få bistand til reintegrering. Returprogrammene må følge FNs høykommissær for flyktninger sine anbefalinger for å sikre at menneskerettighetene ivaretas.

Vestland Arbeiderparti vil:

- At Norge forholder seg til FNs høykommissær for flyktninger sine anbefalinger knyttet til returavtaler.
- At regjeringen tar initiativ til å gjennomgå saksbehandlingstiden og vurderingskriteriene for papirløse slik at det raskere kan avklares om papirløse kan innvilges opphold.
- At regjeringen styrker rettighetene til papirløse gjennom rett til arbeid og tilgang på helsetjenester og utdanning.
- At Norge ikke starter arbeid med tredjelandsmottak, men isteden tar initiativ til et nytt europeisk samarbeid om behandling av asylsøknader og fordeling av flyktninger.
- UNE må erstattes med et domstolssystem hvor rett til kontradiksjon og muntlig forklaring sikres.
- At det skal utredes en tidsfrist, hvor det ikke er mulig å miste statsborgerskap etter denne tiden.

Barns beste

I 2021 ble det høyeste antallet flyktninger noen gang registrert. Årsakene til at mennesker flykter skyldes krig og konflikter, sult, nød og politisk forfølgelse. Vestland Arbeiderparti mener Norge må føre en human og rettferdig asylpolitikk, som særlig ivaretar barn og sårbare mennesker. Politikken som til enhver tid føres må være i tråd med våre

internasjonale forpliktelser og i samsvar med FNs høykommissær for flyktninger sine anbefalinger. Hurdalsplattformens formuleringer om innvandring og integrering sier blant annet følgende: «Sikre at barnets beste er et grunnleggende hensyn i behandlingen av asylsaker som berører barn.», «Gjennomgå praksis når det gjelder vurderinger av barnets beste for å sikre at det gjøres konkrete og individuelle vurderinger i hver enkelt sak»

Organene som har ansvar for å håndheve innvandringspolitikken har en for passiv holdning til kva som er barnet sitt beste. Gang på gang viser ulike saker at innvandringsregulerende hensyn er det bærende prinsippet. Denne praksisen må endres om vi som nasjon skal kunne være stolte av hvordan forholder oss til Barnekonvensjonen og de yngste blant oss sine rettigheter.

Norge må i tillegg ivareta barn med tilknytning til Norge på bedre vis enn i dag. Det innebærer blant annet at barn av norske statsborgere som befinner seg i flyktningeleire i Syria må hentes hjem – og mødrene deres stilles for retten for deres tilknytning til terrororganisasjonen IS. På tross av at Norge ikke i utgangspunktet har jurisdiksjon i Syria, og dermed begrenset med handlingsrom må Norge ta sitt moralske ansvar for disse barna. Den norske stat må ta ansvar for at norske statsborgeres rettigheter, i dette tilfelles små barn, ivaretas.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Barns beste må i langt større grad vektlegges i saker som omhandler barn, og at Norges forpliktelser gjennom Barnekonvensjonen må ivaretas.
- Norge må hente hjem de norske barna i Syria, og mødrene deres stilles for retten for deres tilknytning til terrororganisasjonen IS.

Innstilling: **Vedtas og oversendes Stortinggruppen**

R 3 Energi

Verden og Norge står overfor store utfordringer i årene som kommer: Klimakrisa krever at vi erstatter fossil energi med fornybar energi. Dette vil gi store muligheter for Norge til å utvikle ny teknologi og å ta en viktig rolle internasjonalt i det grønne skiftet. Elektrifisering av en rekke sektorer øker behovet for mer strøm.

Lave strømpriser har vært et stort konkurransefortrinn for norsk industri i flere tiår. Det må vi fortsette å sikre i årene som kommer. Der vi i 2020 hadde rekordlave strømpriser i Norge, endte vinteren 2021-2022 med rekordhøye strømpriser i Sør-Norge. Norge har tjent godt på stabile og forutsigbare kraftpriser. Vi må føre en kraftpolitikk som gjør at det blir tilfelle også i fremtiden. Vi har ambisjoner om å skape nye jobber i det grønne skiftet; utvikle ny kompetanse og ny teknologi som vi skal bruke i Norge og som vi kan eksportere ut i verden.

Tilgang på fornybar energi blir helt avgjørende om vi skal lykkes med det grønne skiftet. Det er anslått at vi i Norge trenger en kraftproduksjon på mellom 40 og 60 TWh utover det som allerede er planlagt. For å lykkes må vi modernisere eldre kraftverk, bygge flere småkraftanlegg, føre en bred satsing på energioptimalisering (ENØK) for å friggi energi, bygge ut havvind, vindutbygging på land, solenergi og vi må komme i gang med en bred

forskning og utvikling på andre energikilder: Biogass, hydrogen, havstrømmer og bølgekraft mm.

Rimelig energi til næringsliv og vanlige folk:

Norge har i mange år kunne leve med svært lave strømpriser for næringsliv og husholdninger. Det har blant annet sikret velferden i norske hjem. Denne vinteren snudde situasjonen, med rekordhøye strømpriser på 7-8 kr/kWh i noen områder. Strømkrisen treffer husholdninger og næringsliv hardt, og slår sosialt urettferdig ut. De med lite fra før blir hardest rammet.

Da den nye regjeringen overtok etter høyreregjeringen, møtte daværende olje- og energiminister Marte Mjøs Persen et departement uten verktøy for å møte krisen. På rekordtid fikk den Arbeiderpartiregjeringen på plass en kompensasjonsordning som først dekket 55% av utgiftene over 70 øre/kWh, og senere 80% av utgiftene. Regjeringen bygget opp en kompensasjonsordning på rekordtid.

Det er mange faktorer som spiller inn på strømkrisen, men det er særlig forhold i Europa som har bidratt til prisveksten. Høye gasspriser, lite vind og nedbør i kalde måneder fører til høy etterspørsel og begrenset tilbud. Krigen i Ukraina har både i opptakten og under krigen medført ytterligere konsekvenser for hele kraftmarkedet i Europa.

Strømkrisen er ekstraordinær, men trolig er tiden med strømpriser nede på 3 øre/kWh forbi. Økt elektrifisering av Norge og Europa som følge av behovet for enorme kutt i klimautslipp, vil føre til et vesentlig økt behov for elektrisk energi. Det vil påvirke prisen, selv ved stor utbygging av fornybar kraft.

Derfor må regjeringen gjennomføre tiltak på kort, mellomlang og lang sikt for å løse strømkrisen vi står overfor i dag og i framtiden.

Strøm er en nødvendighet for husholdninger og bedrifter. Målet til Arbeiderpartiet sin energi- og kraftpolitikk skal være å sikre forutsigbare strømpriser til alle. Dagens strømpriser går hardest ut over dem som har aller minst. Sosialdemokratiets oppgave er å føre en fordelingspolitikk som sørger for at vanlige folk kan leve gode liv.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Dagens kompensasjonsordning må videreføres så lenge vi har en ekstraordinær høy strømpris. Regjeringen bør styrke den ytterligere å innføre ordninger som treff næringslivet.
- Det må vurderes en permanent kompensasjonsordning som trer inn automatisk ved et satt innslagspunkt. Ordningen må sikre levelige strømpriser, men samtidig bidra til at energieffektivisering lønner seg.
- Omfordeling til dem som har minst må styrkes ytterligere. Lavinntektsgrupper, personer på sosialhjelp, andre ytelser og studenter må ivaretas i kompensasjonsordningene.
- Regjeringen må gjennomgå alle deler av verdikjeden, fra produksjon av energi til levering, fakturering og forbruk med mål om å redusere unødvendig fordyrende ledd og strukturer.

- Energikommisjonen, som regjeringen har satt i arbeid, må legge fram løsninger som sikrer langsiktighet med rett prisnivå og forutsigbarhet for innbyggere og næringsliv. Løsningen må ha mekanismer som sikrer at vi har incentiv for å gjennomføre ENØK tiltak men samtidig ikke gir ekstrempriiser til slutt kunder. Vi må ha et energisystem som fungerer uten bruk av ekstraordinære kompensasjonsordninger.
- Rimelig energi og forutsigbarhet til industrien må sikres som konkurransefortrinn også i framtiden.
- Regjeringen må se på handlingsrommet som skapes i etterkant av EU-kommisjonen sin plan om å gjøre EU mer uavhengig av russisk energi.

Offentlig eierskap og bedre skattlegging av vindkraft:

Ivaretar delvis forslag: 49

For å sikre kraftbehovet vårt i fremtiden vil vi være avhengig av en miks av flere energikilder sammen med en storstilt effektivisering. En del av energien vil, og må, komme fra vindkraft. Vestland Arbeiderparti støtter formuleringene i Hurdalsplattformen om at man skal tillate utbygging av vindkraft på steder «der det er gode vindforhold og lokal aksept», og at man skal ta hensyn til naturverdier.

Kommunene må ha større medbestemmelse ved etablering av vindparker. Søknader og behandling av vindkraftparker skal behandles etter Plan og Bygningsloven. Vestland Arbeiderparti er opptatt av at kommuner som er vertskap for vindkraft, også skal få noe tilbake. En del av inntektene som skapes må tilfalle vertskommunene og samfunnet for øvrig. I dag er ikke rammevilkårene gode nok, og for mye penger tilfaller utenlandske eiere. Vi må sikre bedre beskatning og mer offentlig eierskap av vindkraften.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Vindparksanlegg skal behandles etter Plan og Bygningsloven.
- Vestland Arbeiderparti støtter vindkraftutbygging i tråd med Hurdalsplattformen.
- Kommuner som er vertskap for vindkraftanlegg skal bli belønnet gjennom skatteinntekter, for eksempel en produksjonsavgift.
- Staten må sikre gode inntekter til fellesskapet fra vindkraftanlegg, gjennom for eksempel en grunnrenteskatt.
- Det offentlige eierskapet av vindkraftressursene må sikres gjennom at offentlige selskaper som for eksempel Statkraft investerer i utbygging av vindkraft.

Lik nettleie i heile landet:

Om du er busett midt i Oslo, Finnmark eller i ei lita bygd på Vestlandet så treng du strøm.

Det er nettselskapas kostnader som fastsett nettleia som en får, og som gjør at nettleia er veldig ulik rundt om i landet.

Store forskjeller i nettleia i Norge er uheldig. Det blir opplevd som urimelig og kan medføre at bedrifters vel bort å etablere seg i område med høg nettleie. Store variasjoner i nettleia kan og være til hinder for det grønne skiftet.

Utbygging av straumnett er viktig for å nå klimamåla i samband med det grønne skiftet. Samstundes er det slik i dag at område med utbygging av ny fornybar energi må ta rekninga for å frakte denne strømmen fram til forbruker. Dette er urimelig.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Utbygging av straumnett er ei nasjonal oppgave der byrdene må fordelast på alle.
- Det må etableres nasjonale utjamningsordninga som sikrer lik nettleie for vanlige forbrukere.
- Kraftforedlende industri må sikres med tariffmodeller som ivaretar norsk industri på en god måte.

Energiøkonomisering:

For å redusere behovet for å bygge ut ny fornybar energi kan vi i Norge hente ut store besparelser ved å gjennomføre energibesparende tiltak (ENØK). En kWh spart i forbruk er en kWh mindre å bygge ut.

Det er avgjørende med betre og flere tilgjengelige støtteordningar, som gjør at Industri, enkeltpersoner, bedrifter, burettslag, sameie, lag og organisasjonar og andre vil gjøre energireducerende- og effektiviserende tiltak i heimen eller på arbeidsplassen.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Det er nødvendig med et skikkelig løft for energiøkonomisering, både i industrien, husholdningene, offentlige og private bygg.
- Det trengs betre forretningsmodellar og langsiktig finansiering, som gjør det attraktivt å investere i tiltak som straumsparing og solceller. Staten må ta oppgava med å sørge for dette.
- Enovas mandat må utvides med klare målsetningar om kva ein skal oppnå av reduksjonar på kort og lang sikt.
- ENOVA må få kraftig økte rammer og det må bli enklare å få støtte til energiøkonomisering, også slik at flere typer tiltak kvalifiserer til stønad som etterisolering, utskifting av vinduer og styringssystem. Investering i solenergi, varmpumper og solfangere som produserer varme.
- Solenergi må defineres inn i stønadsordning.
- Mer stønad til energibesparende tiltak bør kanaliseres til husholdningar med låg og gjennomsnittlig inntekt. Dette kan gjøres enten direkte fra ENOVA eller ved å nytte husbanken for å få kostnadene delt opp i mindre bolker og utover i tid.
- Husleielova må endras med krav om at utleieboliger holder en akseptabel standard og er utstyrt med tidsriktige installasjonar som muliggjør leietakere til å kontrollere, styre og planlegge eget energiforbruk. Det bør også kreves at utleier fremviser energiattest uoppfordret til leietaker ved inngåelse av leieforhold/ annonsering av utleieenhet.
- EU's oppdaterte direktiver for energieffektivisering må implementeres i Norge snarest mulig.

Havvind/elektrifisering av sokkelen:

I Hurdalsplattformen sier regjeringen at en vil legge til rette for en storstilt satsing på havvind

gjennom en ambisiøs nasjonal strategi for havvind som blant annet inkluderer satsing på norsk leverandørindustri, et godt regelverk og utvikling av nettinfrastruktur på norsk sokkel.

Vestland Arbeiderparti er enig og mener det er viktig at Norge nå kommer i gang med utbygging av havvind i større skala. Norge må bli en foregangsnaasjon på havvindproduksjon og få forgang i utbyggingen av nye havvindprosjekter. Dette må skje i et hurtigere tempo for å kunne innfri storskala havvindproduksjon allerede før 2030. Prosjektene i Sørilige Nordsjø II og Utsira Nord må derfor forseres. Samtidig må disse prosjektene brukes til å vinne erfaring både om miljøvirkninger, konsekvenser for fiskeri og om økonomiske og regulatoriske grep som kan sikre en sunn utvikling av denne næringen og skaffe norske arbeidsplasser og vesentlig mer strøm til elektrifisering og ny industri.

Det må vurderes å etablere energi- og produksjonsøyer knytt til vindproduksjon til havs der nettløsninger mot land ikke er økonomisk forsvarlig.

Den eksisterende og framtidens norske kraftforedlende industri har, og vil i framtiden ha et betydelig behov for elektrisk kraft. Vestland Arbeiderparti vil understreke at det MÅ være en prioritert nasjonal oppgave å sikre denne industrien tilstrekkelig elektrisk kraft.

Utslippene fra olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel skal kuttes med 50% innen 2030, ref. Stortingets klimamålsetning. Dermed blir kabel fra land nødvendig for å sikre stabil kraftforsyning i en overgangsperiode. Senest i 2035 krever vi at havvind skal bidra med betydelig netto kraftforsyning til fastlandet. Oljeselskapene bør bidra til dette arbeidet for å få lisens til å operere.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Prosjektene i Sørilige Nordsjø II og Utsira Nord må forseres og prosjektene må brukes til å vinne erfaring om miljøvirkninger, økonomi og utvikling av lov og regelverk med mål om å utvikle nye områder og legge til rette for effektive prosesser og raskere konsesjonsbehandling
- Konsekvenser for fiskerinæringen skal kartlegges og tas hensyn til ved tildeling av konsesjoner for utbygging.
- Det må utvikles en nettinfrastruktur med landkobling som bidrar til betydelig netto kraftforsyning til fastlandet, senest innen 2035
- Elektrifisering av sokkelen skal i størst mulig grad skje med havvind eller annen fornybar strøm produsert på sokkelen
- Det må innføres grunnrenteskatt på havvind og strømkabler på sokkelen og konsesjoner skal tilbakeføres til staten når de går ut.
- Hywind Tampen er snart ferdig og bør vurderast knytt til land gjennom kopling til sentralnettet ved Grov i Kinn kommune på eksisterande 420 kV linje.

Forskning og utvikling av nye teknologier:

Norges store fordel er våre fjorder og fjell, havet, vinden og regnet. Det kraftige klimaet i Norge gir oss store muligheter til å utnytte ressursene til kraftutbygging. Det har vi gjort med vannet og oljen, og nå også vinden. Selv om vi nå satser tungt på etablerte teknologier, har vi fortsatt muligheter til å skape en kraftmiks som er mer diversifisert og som kan skape mer stabil energitilførsel. Andre teknologier som utnytter vannet som tidevannskraft eller nye teknologier innen bølgekraft, høydevind, er mulig. Det kommende hydrogeneventyret et viktig

vilkår for Norges suksess i framtiden. Andre muligheter er biogass, og kanskje eksport av thorium til kjernekraft i utlandet. Mulighetene for kraftutbygging er store.

Vestland Arbeiderparti mener:

- At Stortinget sikrer forskningsmidler til andre fornybare teknologier som kan bidra til å løse klimakrisen.

Skatter og avgifter/rammevilkår:

Fjerne redusert elavgift til kryptovaluta utvinning.

NVE må sørge for hurtigere saksbehandling av søknader om etablering av småkraftverk og framføring av nye kraftlinjer.

Regelverket må endres slik at det vil være mer lønnsomt å igangsette og modernisere eksisterende vannkraftverk. Innslagspunktet/regelverket for grunnrenteskatt bør endres slik at alle kraftverk utnytter potensialet som ligg i vassdraget. Pumpekraftverk kan gi ny produksjon i eksisterende vassdrag, det må vurderes økonomiske insitament for å få løst ut dette potensialet. Kraftproduksjon fra pumpekraftverk bør ikke ilegges grunnrenteskatt. Vernede vassdrag skal forbli vernet og man skal i stedet se på oppgradering i allerede utbygde vassdrag for å øke vasskraftproduksjonen.

Nettkapasitet:

Etablering og utvikling av nye næringer inn i mot det grønne skiftet er heilt avhengig av nok energi og nok kapasitet i linjenettet til å føre krafta fram til forbruker. Det er i dag store begrensninger i kapasiteten inn i mot industriområda i Vestland.

Det norske kraftnettet er i dag delt opp i 5 prisområder. Bakgrunnen for prisområda er flaskehalsar i straumnettet som fører til ulike priser i de ulike prisområda. Arbeiderpartiet må jobbe for at nettet vert forsterka slik at variasjonene mellom prisområda vert utjamna.

Vestland Arbeiderparti meiner:

- At fastlandet i Vestland får tilgang til nok elektrisk straum til næringsutvikling og elektrifisering av bil/båt og anna der fossilt brensel skal fasast ut.
- Auka kapasiteten i kraftnettet må komme på plass raskt.
- I alle prosjekt skal det vurderes om det er mulig å erstatte luftspenn med andre teknologiske løsnings som sjøkabel og jordkabel.
- NVE må styrkast slik at saksbehandlingstida knytt til nye konsesjonar for framføring av kraftnett vert betraktelig redusert.

Vannkraft:

Norge har fortsatt potensiale til å produsere mer vannkraft.

Vernede vassdrag skal forbli vernet slik at man i stedet ser på oppgradering i allerede utbygde vassdrag for økt vasskraftproduksjon.

Vasskraftutbygging kan være et effektivt tiltak for å begrense fare for flom i vassdrag og må vurderes i lys av de klimaendringene som vi veit vil føre til mer og intenst nedbør.

Det er fortsatt mye energi som kan produserast ved å bygge ut mindre vasskraftanlegg. Vi må legge til rette for mer småkraft, og foreta en gjennomgang av lovverket knytt til småkraft med sikte på å sikre nasjonalt eierskap i sektoren.

Det må legges til rette for lønnsnemd i oppgradering og modernisering av eldre kraftverk.

Innstilling: **Vedtas og oversendes Stortingsgruppen**

R 4 Et sterk offentlig helsevesen **Rekruttere og beholde helsepersonell**

Begrunnelse:

Et sterk og offentlig helsevesen er helt avgjørende for å motvirke økende økonomiske, sosiale og geografiske forskjeller samt motvirker en todeling av helsevesenet.

Det er viktig å styrke sykehusøkonomien og skrote ordningen med Fritt behandlingsvalg. Et sterkt offentlig helsevesen må sikres nok ressurser, i tillegg til at man må ha fokus på utdanning og rekruttering av relevant helsepersonell ved store og små sjukehus over hele landet.

For rekruttering til de mindre sjukehusene, vil det være en fordel om en del av denne utdanninga kan skje desentralt.

Norge skal være verdens beste land å få barn i. Dessverre er barselomsorgen i dag nedprioritert, innskrenket og mangler ressurser.

Forutsetningen for god barselomsorg er nok penger, nok folk og nok plass.

Uten disse tre er på plass, er det umulig å styrke og bedre barselomsorgen.

Det må innføres en finansieringsmodell som sikrer kvalitet i barselomsorga.

Rekrutteringa må økes for å sikre nok jordmødre og barsel- og barnepleiere på jobb – i fulle stillinger.

Vi må også beholde kvalifisert helsepersonell i arbeid så lenge som mulig.

Belastningen er så høy i dag at mange blir ufør før de skal gå av med pensjon.

Statistikken viser at Norge har helsepersonellmangel, denne utviklinga

vil fortsette hvis det ikke settes i gang tiltak på både kort og lang sikt.

Helsepersonellmangelen går ut over pasienttrygghet og helsevesenet.

I dag er det mange sjukehus som er helt avhengig av å fylle ekstravakter og mange pensjonert helsepersonell som selv ønsker å jobbe fyller disse vaktene. Det er også god kompetanse.

Utfordringen her er at de kan kun jobbe en viss prosent da det kan gå utover deres pensjon.

Det bør være en ordning for pensjonerte helsepersonell der de selv kan velge hvor mye de vil jobbe uten pensjonstap.

Vestland Arbeiderparti mener:

- Det må sikres nok ressurser i helsevesenet, i tillegg til at man må ha fokus på utdanning og rekruttering av relevant helsepersonell i fulle og hele stillinger.
- Det må innføres finansieringsmodell som sikrer kvalitet i barselomsorgen.

- Pensjonert helsepersonell er en ressurs som må kunne nyttes uten å tape pensjon. Pensjonert helsepersonell skal komme i tillegg til, og ikke som erstatning for rekruttering.

Pasientreiser

Begrunnelse:

Dagens anbudssystem på pasientreiser til og fra sykehusene fører til kaos blant ansatte, pårørende, pasienter og sosialdumping i drosjenæringen.

Helseforetakene sitt system for transport av pasienter er ikke dimensjonert for økningen i polikliniske behandlingstilbud på dagtid. Uforutsigbarheten i tjenesten skaper utrygghet for alle pasienter – uavhengig av alder, hjelpebehov og diagnose.

Avtale mellom Sykehusinnkjøp og taxiselskaper er basert på et anbudssystem, som viser at Helseforetakene ofte velger det billigste alternativet fremfor seriøse aktører og kvalitet.

Bergen taxi – Et av de største og seriøse taxiselskaper har valgt å ikke delta i konkurransen om pasientkjøring til og fra sykehusene i den siste anbudsrunder.

De kaller de inngåtte kontraktene for sosial dumping i regi av det offentlige. De to nye selskapene som har levert inn anbud har akseptert en ny og lavere fastpris.

I den nye avtalen har leverandørene som Norges Taxi inngått en avtale der sjåførene hverken får betalt for ventetid eller for å hente pasienter på avdeling eller inne i bosted. Transportoppdragene i pasientreiseordningen er dårlig betalt for taxinæringen, og gir halvparten så mye inntekt som en ordinær tur. En direkte konsekvens av dette er at sjåfører tar oppdrag tett opptil pasientreisen, og blir forsinket. Dette er uholdbart både for pasienter, pårørende og sjåfører.

Pasientreiser i Helse Bergen drives i egen regi og disse utfordringene skaper stor frustrasjon blant ansatte som har en koordineringsrolle for all pasienttransport og direkte kontakt med pårørende og pasienter. Dette skaper dårlig arbeidsmiljø.

Enkelte helseforetak som for eksempel Helse Bergen har funnet andre løsninger og benytter såkalte «hvite biler». Hvite biler er kjøretøy som tidligere har vært brukt som ambulanser. Helse Bergen HF har en syke transportbil som transporterer liggende pasienter og regnes som ambulanseturer. Foretaket har i tillegg inngått et samarbeid med Hospitaldrift Transport, en avdeling i samme divisjon som har ansvar for all internt transport. Portørene utfører oppdrag for pasientreiser med en bil i noen få timer på hverdagens for å ta unna transport når det er kapasitetsproblemer med drosjer, og sykehuset ønsker å sikre at pasienter rekker hurtigbåt og lignende.

Det er også en del kommuner uten fungerende drosjetilbud.

For kommuner der det er nødvendig må det inngås særavtaler for å unngå soner uten god drosjedekning.

Vestland Arbeiderparti mener:

- Finansieringsordningen mellom helseforetakene og pasientreiseordningen må evalueres.
- Det må fremmes tiltak for å bekjempe sosial dumping og styrke de seriøse aktørene i drosjenæringen.
- Helseforetakene og Fylkeskommunene må samordnes om en forsvarlig drosjedekning i alle kommunene.

Kvinnehelse

Begrunnelse:

En spørreundersøkelse blant kvinner viser at nær halvparten av de som deltok mener at sykdommer som rammer kvinner har lavere prioritet i forskning og helsevesen sammenlignet med sykdommer som rammer menn. Ukjente sykdommer som for eksempel Endometriose er en av sykdommene som har lavest status. En svært stor andel svarer at de ikke vet noe om denne sykdommens status, noe som kan tyde på at den fortsatt er ukjent for mange. Undersøkelsen er utført av Kantar på oppdrag for Norske Kvinners Sanitetsforening i juni 2021.

Lite kjennskap om en lidelse og sykdom betyr at det er vanskelig å søke hjelp, og å få hjelp. Ukjente sykdommer blir ikke prioritert.

Når det gjelder sykdommer som rammer begge kjønn som f.eks. hjerteinfarkt, har kvinner ofte andre symptomer, noe som er svært underkommunisert. Mesteparten av hjerteforskning er gjort på menn og de fleste legemidler er utprøvd på menn. Det er problematisk når samme behandling kan være mindre effektivt for kvinner enn for menn. WHO har identifisert høyt blodtrykk som den vanligste årsak til at kvinner dør.

Kvinner trenger andre velferdstjenester enn menn, og det gjelder ikke bare når de føder. Vi må sørge for bevilgninger til velferdstjenester for kvinnehelse, slik som «flerkulturell doula» som gir fødselshjelp til særlig sårbare minoritetskvinner, ressursvenner for voldsutsatte kvinner og veiledningssentre for pårørende. I dag tilbys dette kurset på flere sykehus i Norge. Vi trenger mer kunnskap om kvinnehelse og må derfor sørge for bedre offentlige tilbud innen kvinnehelse. I 2021 åpnet Sverige sitt fjerde senter for endometriose, for å kunne tilby avansert endometriosekirurgi. Det må jobbes med å opprette slike nasjonale kompetanse- og behandlingssentre.

Vestland Arbeiderparti mener:

- Det må øremerkes økte offentlige bevilgninger til forskning og mer kunnskap på kvinnehelse.
- «Senter for hjertesykdom hos kvinner» i Bergen må videreføres med offentlig tilskudd.
- Det må være tilgjengelige tjenester for kvinnehelse i heile landet - herunder tjenester innen gynekologi, fødsel og barsel.
- Det må opprettes et eller flere nasjonale kompetanse-, kunnskaps- og behandlingssentre for alvorlig endometriose og adenomyose.

Psykisk helse

Forebygging og normalisering av psykiske helseplager

Alle mennesker har en psykisk helse. Satsningen på psykisk helse er derfor helt sentral for et godt tjenestetilbud, ettersom den psykiske helsen er like viktig som den fysiske helsen. I praksis oppleves imidlertid den psykiske helsen å bli nedprioritert. Ofte er det vanskelig å få hjelp ved at man opplever å ikke bli trodd, eller at ventelistene er for lange. Det er også få tilbud i Norge om akutt lavterskeltilbud om man trenger hjelp der og da, og i selve behandlingen avhenger av hvor i landet man er. Dette mener Vestland Arbeiderparti at det må gjøres noe med, og det behandles nedenfor! Det viktigste tiltaket for en bedre psykisk helse er imidlertid å opprettholde et sterkt fellesskap som tar vare på hverandre, slik at behovet for psykolog eller annen ytterligere hjelp minsker.

Særlig viktig for forebyggelse av psykiske helseplager skjer i barnehagen, skolen, universitetene, arbeidsplasser, eldresentre, kulturen og idretten. Dette er arenaer hvor man blir kjent med andre mennesker, og hvor man lærer av hverandre, som gjentatte ganger har vist at motvirker ensomhet og andre psykiske helseplager. Vestland Arbeiderparti mener derfor at det må iverksettes tiltak for å styrke sosiale arenaer, og særlig øke midlene til kultur- og idrettstilbudene for unge.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Ha psykisk helse inn i læreplanen fra og med barnehagen
- Øke midlene til studentskipnadens prosjekter for samhold og bedre psykisk helse
- Innføre en nasjonal bemanningsnorm i skolehelsetjenesten
- På eldresentre må de eldre tilbys gruppeaktiviteter og støttegrupper for å avhjelpe isolasjon og ensomhet, i tillegg til vennskapskontakter for eldre deprimerte.
- Samarbeidet mellom det offentlige og frivillige lag- og organisasjoner bør styrkes. Regjeringa må ta initiativ til et løft i kommunehelsetjenesten for eldres psykiske helse. En større satsing på gode, riktige og tilpassede behandlingstilbud til eldre med psykiske lidelser.

Behandling så raskt som mulig

Som nevnt ovenfor blir mange som søker hjelp hos psykiske helsetilbud møtt av varierende tilbud og ofte lange ventelister før man får hjelpen som behøves. Det er fellesskapets ansvar å tilrettelegge for god helse, uansett om det er fysisk eller mentalt velvære. Vestland Arbeiderparti mener derfor det må opprettes en lavterskel tilbud for psykisk helsehjelp i kommunene, hvor det stilles krav til hjelp innen tre uker. Prosjektmidler for ordningen må bli statlig finansiert.

Og det må komme midler til ressurser i det psykiske helsevesenet. For det er en realitet at mangel på ressurser medfører dårligere behandling, blant annet i form av færre sengeplasser, mer tvang, økt medisinerings, mindre psykososial behandling og større risiko for tilbakefall. Vestland Arbeiderparti mener derfor at det er viktig å øke midlene til psykiske helsetilbudene, slik at alle personer møtes med verdighet av helsevesenet.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Opprette en ordning for akutt psykisk helsehjelp lokalt i kommunene. Denne ordningen må være lavterskel, og må finansieres over statsbudsjettet.
- Styrke lavterskeltilbud for ungdom som sliter psykisk
- Sikre at midler til etablering av behandlingstilbud må fordeles over hele landet slik at det psykiske helsetilbudet er likt
- Ved benyttelse av lavterskel psykisk helsehjelp skal man være garantert at ventetid ikke er lenger en maksimalt tre uker før man får psykisk helsehjelp
- Stille maksimumskrav for ventetiden på BUP og DPS
- Utvide ordningen om digital helsehjelp for unge slik at den blir landsdekkende
- Utrede hvorvidt prosjekter som for eksempel «aldri alene» kan gjøres landsdekkende
- At behandling i spesialist- og kommunehelsetjenesten ikke skal kunne avsluttes uten et tilbud om en individuell oppfølgingsplan
- Få på plass en beredskapsplan. Den må inneholde flere døgnplasser og flere behandlere. Det er viktig med flere spesialister.
- Planer for å øke kompetansen i kommunal sektor må på plass. Vi må få et samsvar mellom kapasitet og behov i kommuner og spesialisthelsetjenesten for å forebygge og behandle alle som trenger det.

Mer mangfold ved valg av psykolog

På psykologi ble kjønnspoeng for menn første gang tatt i bruk høsten 2019, hvor mannlige søkere under 22 år som søker med førstegangsvitnemål fikk et tilleggspoeng i søknadsprosessen. Denne ordningen medførte at 17 gutter ekstra kom inn på psykologi ved disse utdanningsinstitusjonene. Ordningen gjaldt for opptak ved Universitetet i Oslo (UiO) og Universitetet i Bergen (UiB). Dette er positivt ettersom forskning viser at det er lettere for mange å åpne seg opp for en psykolog med samme kjønn. Vestland Arbeiderparti ønsker derfor å utvide ordningen til å gjelde for psykologistudier over hele landet.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Innføre kjønnspoeng for menn på helsesykepleierstudiet og psykiatriskpsykepleiestudiet
- Styrke ordningen om kjønnspoeng for menn på profesjonsstudiet i psykologi, slik at den gjelder ved alle utdanningsinstitusjoner

Fastlegar

Fastlegekrise som berre blir verre: — Det er krise. Vi må bruka det ordet på situasjonen ein no opplever nær sagt i alle norske kommunar uavhengig av storleik, by eller bygd. Krisa har vore varsla i mange år, og førre regjering tok ikkje tak i dette. No står ein midt i det kor vi ser at svært mange står utan fastlege og vi har kommunar som ikkje greier å fylle ledige heimlar.

For å få til ei varig løysing, er vi avhengige av endringar i rammevilkåra for fastlegeordninga. Det må til for at det skal bli meir attraktivt. Det største problemet er dei store arbeidsmengdene. I gjennomsnitt jobbar ein fastlege 56 timar i veka. Dei som i tillegg jobbar legevakt, har gjerne mange fleire timar på toppen av det igjen. Svært mange fastlegar i

kommune- Norge går legevakt, det er slik ein klarer å oppretthalde legevaktsordningane og akuttberedskapen. Slike arbeidstilhøve harmonerer dårleg med familieliv og vi ser at fleire og fleire sluttar som fastlegar og vel sjukehusa.

Kommunen sit med problemet. Staten sit med nøkkelen!

Vi meiner at ein no må følgja fleire spor. Ein lyt straks sjå på akutte tiltak for å sikra at fastlegeordninga ikkje bryt saman,- og som igjen vil føre til at fleire kommunar ikkje kan levere forsvarleg helsehjelp til sine innbyggjare.

Eit grep som raskt ville fått fleire legar ut på arbeidsmarknaden, er å auke kapasiteten for LIS1-tenesta. Dette vil etter alt å døme auke rekrutteringa til allmenmedisin. Slik det er no må over halvparten av dei nyutdanna legane vente på å få LIS1-teneste (tidlegare kalla turnusteneste), kanskje i 1-2 år. Dette er ei obligatorisk teneste dei må fullføre før dei kan starte på eit spesialiseringssløp og er i dag ein flaskehals i legeutdanninga.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Sikre at akutte og langsiktige tiltak må innehalde endring i system og rammevilkår. Fleire eksempel kan vere:
  - Aksjonar og hjelp til rekruttering, inkl.auka kapasitet for LIS1-tenesta
  - Attraktive tilskuddsordningar med etablerestøtte.
  - Fleire modeller/ordningar for både private og kommunale fastlegekontor
  - Kortare lister og meir regulert arbeidstid.
  - Gode og attraktive ordningar for fagleg utvikling og spesialisering
  - Gjennomgang av kva merkantilt arbeid som kan utførast av andre
  - Raskare godkjenning av utanlandske leger
  - Auka antall legestudentar

Arbeiderpartiet må ta tak i desse utfordringane umiddelbart

Innstilling: **Vedtas og sendes stortingsgruppen.**

R 5 Internasjonalt

Avskrekking og beroligelse

Avskrekking og beroligelse var likeverdige parallelle elementer i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk under den kalde krigen. Gjennom avskrekking skulle vi gjøre det klart for en mulig opposent om at et angrep vil bli møtt med resolutt motstand. På den andre siden skulle vi berolige vår nabo gjennom å tydeliggjøre at vi ikke hadde aggressive hensikter. Denne strategien materialiserte seg gjennom selvpålagte restriksjoner når det gjaldt basepolitikk og militærøvelser på norsk territorier.

Norge må fortsatt både sikre amerikansk støtte samtidig som vi så langt som mulig innenfor våre begrensninger sikrer beroligelse overfor vår nabo i øst. Balansen mellom avskrekking og beroligelse må ivaretas også med tilleggsavtalen. Amerikanske styrker på norsk jord må ikke bli en hvilepute i oppbygging av vår egen forsvarsevne, og tilstedeværelsen må gis en tydelig begrunnelse som er forankret i de hensyn norsk forsvarspolitikker bygger på. I tillegg vil Vestland arbeiderparti mener at Regjering og Stortinget bør sikre at man tar på alvor den uro som finnes i deler av befolkningen knyttet til juridisk forskjellsbehandling mellom norske borgere og tjenestepersonell tilknyttet amerikanske baser.

Vestland Arbeiderparti vil:

- At en eventuell norsk tilslutning til tilleggsavtalen om forsvarssamarbeid mellom Norge og USA skal være tydelig begrunnet i de hensyn som norsk sikkerhets- og forsvarspolitikkk bygger på, særlig balansen mellom avskrekking og beroligelse.

Flertallets innstilling:

En sosialdemokratisk atomvåpenpolitikk, nedrustning for en atomvåpenfri verden

Atomvåpen utgjør i dag et stort skadepotensialet knyttet til vår felles sikkerhet.

Arbeiderpartiet har gått i front for nedrustning av folkerettsstridige våpen med store humanitære konsekvenser som klasevåpen eller kjemiske våpen.

I Hurdalsplattformen har regjeringen forpliktet seg til å styrke arbeidet med nedrustning av atomvåpen og å øke fokuset på atomvåpens humanitære konsekvenser. Samtidig legger Regjeringen fokus på nedrustning som virkemiddel i arbeidet med en atomfri verden.

I FNs generalforsamling har Norge frem til nå stemt avholdende til resolusjonen "Humanitarian consequences of nuclear weapons". Resolusjonen er på linje med Hurdalsplattformen på punkter som underbygger skadepotensialet som atomvåpen utgjør og med tanke på nedrustning. Samtidig er den mer radikal gjennom at den har en tung forbudsside. FN ber gjennom resolusjonen om at alle stater skal bruke alle anstrengelser for fullstendig elleminere trusselen fra masseødeleggelsesvåpen.

Høsten 2021 ble det klart at Norge vil delta som observatør på statspartsmøtene til traktaten om forbud mot kjernevåpen. Regjeringens avgjørelse bidro til at Tysland nå også skal delta som observatør. Det er viktig at Norge bruker denne observatørrollen til å bygge opp under nedrustning.

Vestland Arbeiderparti vil:

- At Norge bruker sin observatørrolle proaktivt på statspartsmøtene til å støtte opp under det viktige arbeidet som gjøres i forbindelse med kjernefysisk nedrustning i FN og arbeide sammen med land i og utenfor Nato for en verden uten atomvåpen.
- Øke støtten til organisasjoner som arbeider med nedrustning

Klimakrisa: vår tids største utfordring

Den menneskeskapte klima- og naturkrisa er vår tids største utfordring. Vi må nå klimamåla våre, og vi må hjelpe resten av verdssamfunnet med å nå sine mål. Klimagassutsleppa kjenner ingen landegrenser og derfor er det naudsynt at Norge tek ei leiande rolle for å få på plass effektivt internasjonalt klimasamarbeid, energiomstilling og klimabistand.

Vestland AP meiner at regjeringa må være ein pådrivar for ein meir ambisiøs internasjonalt klimapolitikk, med mål om å begrense den globale oppvarminga til 1,5 grader over nivået i førindustriell tid.

IEA skriv i rapporten World Energi Outlook 2021 at utviklingsland vil mangle 33 000 milliardar NOK årleg frå 2030 til finansiering av klimatiltak. Norge er eit av verdas rikaste land og vi har i tillegg Oljefondet på over 11 000 milliardar kr, dette gir oss store moglegheiter til å bidra internasjonalt til det grønne skiftet. Regjeringa har vedteke å doble norsk klimafinansiering innan 2026, dette er eit

bra steg i riktig retning. Vestland AP har enda større ambisjonar og meiner at vi må auke denne summen enda meir. Det er og viktig at Oljefondet kan investere meir i infrastruktur for fornybar energi og anna klimateknologi innanfor målsettinga om høgast mogleg avkastning til moderat risiko. Ein føresetnad for alt dette arbeidet er at Statens pensjonsfond utland er ein pådrivar for god skatteetikk og kampen mot korrupsjon.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Auke norsk klimafinansiering internasjonalt ut over det som er vedteke i Hurdalsplattforma.
- Opne for at SPU kan investere meir i infrastruktur for fornybar energi og anna klimateknologi innanfor målsettinga om høgast mogleg avkastning til moderat risiko.
- Bruke statens eigarskap og SPU for å fremme god skatteetikk.

Polen

I løpet av de siste årene har polske myndigheter innskrenket grunnleggende menneskerettigheter for enkelte grupper gjennom innsettelse av dommere og lovvedtak som ikke er i henhold til en moderne rettstat. Landet har i stor grad sluttet å forholde seg til EU og de forpliktelser medlemskap medfølger. Dette har gått utover kvinner og LHBT-personer.

Abort er nå kun lovlig dersom det foreligger fare for kvinnens liv, og inngrep og/eller tilrettelegging for abort kan straffefølges. Dette medfører at stadig flere helsepersonell unngår å utføre slike inngrep, og man kan anta at liv går tapt ved sammenligning av lignende politikk ført i andre land.

Det har blitt varslet at utenriksdepartementet vil foreta en full gjennomgang av programsamarbeidet med Polen for å sikre økt kontroll med Norges EØS-bidrag til Polen. EØS-avtalen som folkerettslig traktat gir rom for proporsjonale svartiltak når motparter vesentlig bryter deler av avtalen. Vestland Arbeiderparti forventer derfor at Norge legger press på Polens regjering med blant annet økonomiske midler. Videre må EU legge til rette for mangfold i alle medlemsland.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Fryse eller endre tildeling av Norges EØS-midler til Polen. Ideelle- og frivillige organisasjoner, pressegrupper og/eller individuelle menneskerettighetsforkjempere må ikke rammes av slikt tiltak.
- Arbeide for at andre EU/EØS-land gjør tilsvarende endringer i sine økonomiske tildelinger til Polen.
- Utrede muligheten for at Polske kvinner skal få økonomisk dekning for reise til Norge for abortinngrep.

Innstilling: Vedtas og oversendes stortingsgruppen

R 6 Miljø og klima

Norges forsterkede klimamål er å redusere utslepp med minst 50 prosent og opp mot 55 prosent innan 2030 samanlikna med 1990-nivå. Vestland er eit av landets leiande verdiskapingsfylker, og systematisk arbeid med klimaomstilling i vår region vil vere viktig for at Norge skal nå sine klimamål.

Klimapolitikk, klimatilpassing, energiomstilling, samfunnstrygleik, klimaberedskap og naturforvaltning heng saman. Den sirkulære økonomien kan hjelpe oss å kutte klimagassutslipp og redusere presset på naturen. Rett kunnskap og nok ressursar til i samfunns- og arealplanlegginga i kommunane er og eit viktig verktøy for å vere beredt til møte klimaendringane.

Alle har et ansvar for å tilpasse seg klimaendringene; både enkeltpersoner, næringslivet og myndighetene.

Avfall, sirkulærøkonomi og nye energikilder.

I dag vert matavfall og fiskeensilasje frå Vestlandet frakta til Danmark og Sverige for handsaming i biogassanlegg der. Dette fører til unødig klimaavtrykk frå ein ressurs som kunne nyttas lokalt.

Biogassproduksjon er ein del av den sirkulære økonomien, ettersom gassen produserast av organisk avfall som bioavfall, kloakkslam, husdyrgjødning og andre biprodukt frå industri, fiskeri, havbruk og landbruk. Biogass kan utnyttas til å produsere straum, varme og drivstoff. Lokal produksjon og bruk av biogass vil bidra til å redusere klimagassutslippa gjennom heile livssyklusen med opptil 90 % sammenlikna med fossilt brennstoff.

I eit livssyklusperspektiv er biogass betre enn nullutslipp, og må derfor sidestilles med nullutslipps energibærere som elektrisitet og hydrogen i offentlege dokument, anbod og prioriteringar. Myndigheita må fjerne statlege barrierer for auka produksjon av biogass. Biogassanlegg vert stadig meir effektive, og markedet for biogass til tungtransport og delar av skipstraffikken er overmodent, men mangler fylleinfrastruktur. Det er framleis naudsynt med økonomiske insentiv og investeringsstøtte (ENOVA), for å velge biogass framfor fossilt drivstoff.

Vi nordmenn er i verdensklasse når det gjeld overforbruk. Bruk og kast samfunnet er noko vi er godt kjend med og det har for lengst blitt vår normal. Avfall frå klær, elektronikk, kvitevarer og liknande står for ein enorm miljø- og klimabelastning som er langt frå berekraftig. Som eit ledd i overgangen til ein sirkulær økonomi må man sette strengare krav til produsentane. Dagens praksis med å fylle butikkar med lågkvalitetsproduktar med planlagt forelding er ein skammeleg praksis som må ta slutt om man skal nå klimamåla. Derfor må Arbeiderpartiet skjerpe forbrukerkjøpslovens krav til produsentane gjennom lengre reklamasjonsrett. Det grønne skifte krev meir fornybar energi og ein offensiv sirkulærpolitikk for å utvikle og ta i bruk mer bærekraftig bioenergi og redusere avfall.

Vestland Arbeiderparti vil:

- At biogass frå matavfall og tilsvarende bør likebehandlas med nullutslippsteknologier som elektrisitet og hydrogen.
- At berekraftig biogass får fritak som lavutslippskjøretøy i bomringer
- Enovastøtte til omlegging til bruk av biogass for skip og tungtransport.
- At det blir etablert en fylleinfrastruktur langs de viktigste godslinjene både til lands og sjø.
- På Vestlandet må det snarlig etableres et forbehandlingsanlegg for matavfall slik at matavfall kan behandles i lokale biogassanlegg.

- Sørge for en betydelig forlengelse av reklamasjonsretten i forbrukerkjøpsloven.

Berekraftig mineralproduksjon

Norge har store mineralforekomster som vil vere viktige i det grønne skiftet. Vi har moglegheiten til å utvikle verdas mest berekraftig mineralnæring.

Dei mest gjenvinnbare stoffa vi omgir oss med er metaller. Mens andre stoffer brytes ned og vert til avfall, kan metaller gjenvinnes omtrent til evig tid. Metalla er heilt sentrale om vi skal løyse klimakrisa ved å gå over til fornybar energi og grøn industri.

Europa nyttar i dag 20 % av verdas metaller, samstundes som det produserast under 1,5 % av verdas jern og aluminium og 6 % av verdas kobber. Kina aleine kontrollerer meir enn halvparten av alle minerala Europa treng.

Om verda skal over på kun fornybar energi, treng vi 90 gonger meir aluminium, og 50 gonger meir jern, kobber og kvarts. For å kunne møte dagens etterspørsel for stål, aluminium og kobber må vi tredoble dagens produksjon.

Norge må satse på å auke produksjonen av klimakritiske mineraler samstundes som det er viktig at naturinngrepa skal utføres så skånsomt som mogleg. Avgangsmasser frå mineralprosjektet er ein ressurs og vi må sørge for å ha ein verdiaukande bruk av massane som vert teke ut av fjellet. Det er ofte stor avstand mellom der massane vert teke ut og der dei kan nyttas, tildømmes til tildekkingsmateriale i samband med opprydding av forureina sjøbotn.

Det må difor utredas økonomiske incitament til dei som nyttar massar. Eksisterande lovverk og skattereglar heimlar ikkje dette i dag. Ein målretta næringspolitikk på dette området må også på plass.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Ha ein storstilt satsning på auka produksjon av mineraler.
- Etablere eit statlig mineralselskap.
- Fortgang i arbeidet med å få fram teknologi.
- Opprette industriinkubatorer.
- Utreie plan for opprydding av forurena sjøbotn og bruk av overskotsmasser til tildekking.
- Det må utredes ordningar som sikrar vertskommuner og fellesskapet inntekter frå mineralnæringa.
- At naturinngrepa ved mineralutvinning skal utføres så skånsomt som mogleg.

Tryggleik og klimaberedskap:

Kommunane er førstelinje i møte med klimaendringane og har hovedansvaret for at klimaendringar vert tatt omsyn til i samfunns- og arealplanlegginga, og eit overordna ansvar for innbyggernes sikkerhet. Det er viktig at staten sikrar gode rammebetingelser, slik at kommunen kan løyse sine oppgåver.

Vedlikehald og fornying har vore forsømt i kommunar landet rundt. I ein rapport frå 2021, syner SINTEF og Norconsult at norske kommuner bør investere 332 milliarder kroner i vann og avløpssystema sine for å levere tilfredsstillande kvalitet.

Kostnaden for desse oppgraderingar fell på innbygarane, som allereie står i ein vanskeleg økonomisk situasjon med renteauke og høge strømpriser. VA-avgift er samstundes ei flat avgift som rammer alle likt uavhengig av størrelsen på lommeboka. For å sikre at belastningen ikkje vert for stor meiner difor Vestland Arbeiderparti at staten må bidra meir i form av rentekompensasjon for lån til VA-investeringe, slik at vi kan styrke klimaberedskapen.

Olje- og gassnæringa er særst viktig for verdiskapinga og sysselsettinga i mange kommunar. Det er avgjerande at det er tilfredsstillande tryggleik i samband med installasjonar som til dømes gassrørleidningen til Gassco som går mellom Kollsnes- og Sture-anlegga i Øygarden.

Lokale og sentrale styresmakter må sikre at ansvaret for tryggleiken i samband med olje- og gassinstallasjonar vert følgd opp i praksis av operatørane utan at lokalsamfunn eller innbygarane vert lagt til last.

Vestland Arbeiderparti vil:

- At det utredes en ordning for rentekompensasjon for lån til VA-investeringer for å redusere kostnaden på innbyggere.
- At det gis erstatning frå aktører til innbyggare ved forringing av verdien av bustadar og eigedom i samband med tryggingstiltak knytt til infrastruktur til olje- og gassnæringa.

Innstilling: **Vedtas og oversendes Stortinggruppen**

R 7 Samferdsel

Gode samferdsle- og kollektiv løysingar er ei forutsetning for at Vestland fylke kan ha ei førarrolle i det grønne skiftet. Utan samferdsleløysingar som sikrar rask og trygg transport både på langs og på tvers i fylket vårt så vil næringslivet vårt stille med eit handikap når ein skal utvikle nye næringar. Like viktig er dei nasjonale transportkorridorane både nord-sør og aust-vest.

I Bergen er Bybanen ryggraden i kollektivtilbodet, og det er særst viktig at Bybanen til Åsane prioriterast i fyrste del av NTP perioden slik at ein sikrar kontinuerlig utbygging.

Arbeidarpartiet vil arbeida for å realisere rastryggingstiltaka som finnst i Vestland, samstundes vil ein arbeide for å forbetre ferjeavløysingsordninga slik at denne kan få fortgang i effektive og gode ferjeavløysingsprosjekt.

Ferjene er ei av livlinene for svært mange lokalsamfunn langs kysten av Norge.

Arbeidarpartiet har vore ein av pådrivarane for å skaffe ferjefrie samband for mange av våre lokalsamfunn. Det er likevel ikkje mogeleg å sjå for seg at kysten skal verta ferjefri i overskødeleg framtid. Det betyr at Arbeidarpartiet må gå i front for å sørge for miljøvennlege løysingar, ferjer og hurtigbåtar som går når det bruk for dei og ein pris for brukarane som vert opplevd som rettvist.

Arbeidarpartiet meiner at om Vestlandet skal lukkast i det grønne skiftet så må ein også prioritere dei store nasjonale transportkorridorane slik at varer frå Vestland raskt og effektivt kjem fram til mottakarar både nasjonalt og internasjonalt. Gode samferdsleløysingar er ein del av det grønne skiftet og krev at Vestland står samla i kampen om samferdselsprosjekta

E39 er den mest sentrale transportkorridoren for heile Vestlandet og må prioriterast som hovedferselsåre med tilstrekkeleg opprusta standard for å binda landsdelen saman frå sør til nord. Vi har ein klar målsetnad om ein ferjefri E39 gjennom fylket med gode koplingar til andre område i fylket. Ferjefri E39 må realiserast med traséval, rekkefølge og løysingar som heng saman med overordna mål og sikrar dei forbetringar som transportnæringa og vanlege folk etterspør.

Ferjefri E39 vil gje ein samanhengande, trafikk sikker veg på Vestlandet og leggja eit solid grunnlag for framtidig verdiskaping. Dette føreset at det prioriterast å sikre ei fungerande trafikkavvikling rundt Bergen, og ikkje minst eit løft for vegstandard og rassikring mellom fjordkryssingane. Prosjektet frå Stavanger til Bergen må realiserast. Det må leggjast vekt på samfunnsnyttan i prosjekta. E-39 skal ha ei særleg kryssing ved Langenuen. Arbeidet med utgreiing av indre trase skal starte straks, samtidig som en sikrer fremdrift i arbeidet med reguleringsplanen for bru over Bjørnafjorden. Endelig vedtak for valg av trasé vert teke når sammenliknbare kunnskapsgrunnlag for begge alternativer føreligg.

E39, Vågsbotn – Klauvaneset, er den nordre del av Ringvei Øst i Bergen. Parsellen er ein av dei verste flaskehalsane som nord-sør korridoren på Vestlandet. Strekninga har årsdøgntrafikk, ÅDT, på 25.000 bilar. Deler av strekninga blei bygd i slutten av 60-åra og har ikkje blitt oppgradert sidan. Nordhordlandbrua blei åpna i 1994. Sidan den gong har næringslivet, sjåførar, pendlarar og folk som bur langs vegen venta på ein ny og trygg veg. E39, Vågsbotn – Klauvaneset, har svært dårleg standard, problemer med store kødannelsar og dårleg framkomst. Strekninga har mange ulykker med fare for tap av liv og helse. Strekninga er nordre del av Ringveg Øst i Bergen.

Vestland Arbeiderparti krev at Statens Vegvesen prioriterer E39, Vågsbotn – Klauvaneset, slik at strekninga kan bli planlagt og utbygd raskast muleg. E39 Vågsbotn-Klauvaneset må prioriterast som første byggetrinn av Ringveg Øst og realiserast i første periode av Nasjonal transportplan, som handsama i 2021.

Gjennom Miljøløftet, og Byvekstavtale Bergen er det avsatt 1,5 milliarder til Ringvei Øst. Vestland Arbeiderparti meiner at disse midlene prioriteres til første byggetrinn av E39, Vågsbotn – Klauvaneset og at regjeringen må sikre restfinansiering av midlene som trengs for igangsetting senest 2026. Det må planleggast vidare for rask realisering av ein full, funksjonell ringveg som ivaretek jordvern.

Effektive og føreseielege transportkoplingar ut av Vestland er viktig for både næringsliv og innbyggjarar i Vestland. Vestland arbeiderparti ser det som særst viktig at det blir satt av planleggingsmidlar til heile strekket E134 Bakka Solheim. Rv 15 over Strynefjellet er ein viktig fjellovergang i den nordlege delen av fylket, og har i dag ein særst viktig funksjon som aust/vest samband for næringslivet i regionen.

Vegen frå Vik til Voss, med framtidig Vikafjellstunnel, er sentral for å sikra eit livskraftig lokalsamfunn i Vik og er ei viktig ferselsåre mellom Sogn og Voss, Hardanger og Bergen og er ein særst viktig for omkøyringsveg for E16. Ein framtidig Vikafjellstunnel vil redusere reisetid mellom Sogn og Bergen og vera viktig for både næringsliv og andre reisande. Vestland Arbeidarparti meiner at Kalvåg Fiskerihamn skal løftast inn att på NTP si prioriteringsliste, om ansvaret for fiskerihamnane vert overført til staten igjen.

Fylkesveggar og rassikring i Vestland

Vestland Ap meiner omsyn til liv og helse på vegane våre veg tyngst og at naudsynt utbetring og sikring må på plass snarleg. Vestland skal ha trygge og effektive transportløysingar på veg og bane i heile fylket.

Vestland Arbeidarparti kan ikkje akseptera det store vedlikehaldsetterslepet på fylkesvegane. Når store delar av samferdslebudsjettet må nyttast til vedlikehald fører det til redusert investeringskapasitet samt mindre midlar til trafikksikring. Overføringa av midlar til fylket må avspegla utfordringane i vår region med mange rasutsette veg- og banestrekningar. Dårlig infrastruktur medfører store utfordringar med omsyn til trafikktryggleik og beredskap. Det må vedtakast ein konkret og tidsavgrensa vegpakke til fylkesvegnettet som fjernar vedlikehaldsetterslepet, full rassikring av farlige strekningar og naudsynt opprusting til ein anstendig standard av fylkesvegnettet.

Fylkesvegnettet vårt har tildels særst dårlig standard og eit stort vedlikehaldsetterslep.

Vestland fylke er også det fylket med flest rasutsette riks og -fylkesvegar i landet.

Vestland Ap meiner det er bra at ein vil utarbeide ein heilhetlig og forpliktande plan for å redusera vedlikehaldsetterslep på fylkesvegar i samarbeid med fylkeskommunane.

Plan for nasjonal gjennomføring for ras og skredsikring for riks- og fylkesvegar med høg og middels skredfaktor hastar det med å få på plass. Den må følgast opp med midler til gjennomføring slik av ein kan trygga innbyggjarane i sine reisebehov.

Vestland Ap står opp under regjeringa sin politikk om å ruste opp deigjennomgåande stamvegane nord-sør og aust-vest, samt redusera flaskehalsar på riks, fylkes- og kommunevegar.

Fylkeskommunen er ikkje i stand til å gjere utbyggingar, oppgraderingar og naudsynt rastrygging utan ei stor statleg satsing med auka rammer. Vestland Ap meiner prioriteringar på bygging og utbetring av veg må sjåast i samheng med fylkeskommunen si handsaming av RTP, Regional transportplan for Vestland fylke med dei to tidligare fylka sine prioriteringar og høyringsrunden vinter 2022.

Ved oppgraderingar på vegnettet må ein planlegga for god trafikkavvikling på aktuelle strekk i dialog med transportsektor og kommunar. Nærings og -nyttetraffic må hensyntakast.

Kollektivtilbud for hele Vestland fylke.

For å nå våre forpliktelser- og målsettinger om kutt i klimagassutslipp, er vi helt avhengig av å kutte i utslipp fra transportsektoren. Derfor må vi sørge for et attraktivt, rimelig og klimavennlig kollektivtilbud i hele Vestland fylke. Skal kollektivtransport være et godt og reelt alternativ til personbilen må tilbudet være enkelt, rimelig og effektivt. Arbeiderpartiet vil derfor ta en aktiv rolle i å styrke kollektivtilbudet i fylket.

Dagens takstsystem slår urimelig ut i enkelte deler av fylket. Det er derfor viktig at en foretar en gjennomgang av takstsystemet slik at dette blir et godt virkemiddel for å oppnå økt kollektivandel i hele fylket.

Arbeiderpartiet mener det er viktig å harmonisere billettprisene i hurtigbåtsambandene, kombibåt, og fergene i fylket skal ha de samme takstsystemet som resten av landet. Det må også arbeides for å sikre felles takstsystem over fylkesgrensene der det naturlig er felles arbeidsmarkeds- og skolesamarbeid. Prinsippet om gratis ferge for øysamfunn uten fastlandssamband må også gjelde for Austevoll.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Prioritere rassikring, liv og helse i Vestland fylke.

- Sikre framdrift i arbeidet med E39, med gjennomføring av prosjektet fergefri E39 og Ringveg Øst.
- Oppstart E39 Vågsbotn-Klauvaneset må prioriterast som første byggetrinn av Ringveg Øst og realiserast i første periode av Nasjonal transportplan, som handsama i 2021. Igangsetting senest 2026.
- Vestland Ap vil at ein over statsbudsjett tredoblar løyvingar som går til ras og skredsikring på fylkesveggar.
- Arbeide for effektive og vinteråpne transportkorridorar ut av fylket vårt.
- Arbeiderpartiet vil ta ei aktiv rolle i å styrke kollektivtilbodet i fylket.
- At bybanen til Åsane prioriterast i fyrste del av NTP-erioden slik at ein sikrar kontinuerlig utbygging.

E16 og Vossebana mellom Bergen og Voss.

Arbeiderpartiet set liv og helse fyrst. Vegprosjekt der det er høg ulykkesfrekvens og stor rasfare skal prioriterast.

Av omsyn til stor rasfare og mange ulykker er Vestland Arbeiderparti si hovudprioritering innan store samferdselsprosjekt bygging av K5-prosjektet, ny E16 og Vossebana, mellom Bergen og Voss. Strekninga har ei viktig regional betydning i Vestland og er hovudveg mellom Bergen og Oslo. Det må startast vidare planlegging av strekninga Stanghelle-Voss for å legge til rette for samanhengande utbygging på strekninga Bergen-Voss.

Det må også sikrast midlar for oppstart av prosjektet i 2023. Det er viktig å prioritere forkorting av reisetida på Bergensbanen. Målet må vera at reisetida på Bergensbana må kome ned mot 4 timar mellom Bergen og Oslo. Dette kan realiserast ved også å byggje ut Ringeriksbanen, og er det politisk vilje kan me ha byggestart på den i 2023/24.

Vestland arbeiderparti vil:

- At K5-prosjektet, ny E16 og Vossebana, mellom Bergen og Voss blir realisert med oppstart innan 2024.

Vestland Arbeiderparti ønsker endringer av jernbanedriften

Vestland arbeiderparti vil arbeide for at vi skal å ha flere stasjoner betjent med servicepersonell. Av 337 jernbanestasjoner i Norge er det nå bare 5 stasjoner som er betjent med servicepersonell. Dette har ført til dårligere servicetilbud for de reisende Enturs mandat har vært å tilby service og digitale tjenester og verktøy til togoperatører og andre kollektivselskap innenfor Norges grenser. Dette bør utvidet til å inkludere det å kunne tilby tredjepartsløsninger i andre land. Dette på bakgrunn av at de nåværende begrensningene i mandatet gjorde at Entur ikke kunne tilby de nødvendige tjenestene Vy ønsket seg, både når de skulle kjøre tog i Sverige og med tanke på salg av produkter ombord. Det førte til at Vy måtte utvikle noe eget, med det resultat at alle togbilletter hos Vy fikk to referansenummer, ett for Vy og ett for Entur. Dette førte til mange problemer, som kunne vært unngått om Entur fikk utvidet mandat til å kunne tilby tredjepartsløsninger.

Vestland Arbeiderparti ber regjering og storting om å ta grep for å hindre at selskaper som profiterer på okkupasjon av palestinsk jord får innpass på norsk jernbane, og at Norske Tog sin kontrakt med Alstom kanselleres.

Det spanske selskapet CAF er via underselskapet Euromaint involvert i vedlikehold av togmateriellet til Vy. Norske Tog har samtidig gitt en kontrakt på 20 milliarder til det franske selskapet Alstom. Begge disse selskapene er involverte i ulovlige israelske bosetninger, noe både LO og Norsk Jernbaneforbund har protestert mot. At disse selskapene får innpass på norsk jernbane er urovekkende, og vi ønsker derfor at regjering og storting går aktivt inn for å stanse utviklingen.

Innstilling: **Vedtatt og oversendes Stortinggruppen (Avsnittet "Vestland Arbeiderparti ønsker endringer av jernbanedriften" Oversendes det nytt styre i VAP)**

R 8 Utdanning **Barnehage**

En av de første sosiale arenaene barn møter er barnehagen, som er en fantastisk arena for å bli barnas utvikling sosialt, kognitivt og emosjonelt. Det er derfor viktig at barnehagene i Norge er tilgjengelige for alle. En barnehageplass kan imidlertid koste flere tusen kroner, noe mange ikke har råd til. Derfor mener Vestland Arbeiderparti at barnehagen på sikt må bli gratis.

For å gjøre barnehagen mer tilgjengelig har flere kommuner søskenmoderasjon ved flere barn i barnehagen, eller ved flere barn i SFO. Det er imidlertid mindre vanlig med kryss-søskenmoderasjon på tvers av skole og barnehage. En slik moderasjon er et viktig virkemiddel for å gjøre både barnehagen og SFO tilgjengelige til flere på veien mot gratis barnehage og SFO. Denne ordningen må finansieres fra statlig hold.

En god bemanningsnorm vil bidra til at ansatte letter ser hvert enkelt barn, og kan følge de opp på en tilfredsstillende måte. Dette er et viktig tiltak for å gi barna et godt barnehagetilbud. Barnehagen skal ikke bare være et trygt sted å være, men skal være en lærings- og utviklingsarena for bare der rammeplanene setter rammene for tilbudet. Barnehagen skal i tillegg være en trygg og helsefremmende arbeidsplass for de ansatte, og nok bemanning er derfor avgjørende for å unngå stress og en arbeidsplass som er for krevende å stå i. Vestland Arbeiderparti mener målet derfor må være å sikre vikar ved fravær, og at bemanningsnormen blir oppfylt.

I tillegg mener Vestland Arbeiderparti at grunnbemanningen må gjelde hver dag gjennom hele barnehagens åpningstid, samt gjelde årsverk knyttet til tallet på barna som har plass i barnehagen. Dette sikrer at det er nok ansatte på avdelingene, selv om de ansatte har sin plantid og deltar på møter i arbeidstiden. Kostnadene ved en slik bemanningsnorm må finansieres av staten, ikke kommunene.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Få på plass ei lovregulering som sikrer at bemanningsnormen i barnehagene gjeld hver dag i hele åpningstiden, og som må finansieres over statsbudsjettet.
- På sikt gjøre barnehageplass gratis for alle barn, inkludert barn som venter på svar på sin asylsøknad eller som venter på bosetting i kommune
- Innføre rullerende barnehageopptak i hele landet

- At det skal utformes en fornyet læreplan som skal lære barn om grenser og grensesetting allerede fra barnehagen av
- Barnehagene bør tilrettelegge og anskaffe flere kjønnsnøytrale leker i barnehagen
- Innføre en sammenhengende søskenmoderasjon mellom skole og barnehage

Eit meir inkluderande pensum i den norske skulen

I dag er det snart 50 år sidan det vart eit lovkrav at alle lærebøker og -middel i andre fag enn norsk må vere tilgjengeleg på både bokmål og nynorsk til same tid og pris. Denne lovfestinga er viktig i kampen for mangfald, og for ei god nynorskundervisning. Likevel opplever nynorskelevar å få læremidla sine langt seinare, og tidvis manglar ein totalt tilgang på nynorsk-midla. Dette meiner Vestland Arbeiderparti ikkje kan akseptere, og ønsker derfor ein satsing på nynorskundervisninga slik at elevar har ei reell moglegheit til å velja nynorsk som hovudmål.

Vidare har det i den norske skule vore ein betydeleg auke av bruk av digitale læringsmiddel. Denne utviklinga er Vestland Arbeidarpartiet i utgangspunktet positiv til. Likevel er det problematisk at det berre blir brukt digitale læringsmiddel, til dømes ved bilde av fysiske skulebøker. Å stadig sjå på ein skjerm har vist seg å gi mindre læringsutbytte enn ved bruk av fysiske bøker, samtidig som det kan føre til fleire helseproblem knytt til mellom anna hovudverk og ryggproblem. Vestland Arbeiderparti vil derfor gi elevar rett på fysiske skulebøker.

Vestland Arbeiderparti vil:

- At alle elevar har rett på fysiske skulebøker i hovudmålet sitt
- Nye læreverk for den norske skulen på alle utdanningsnivå bør godkjennast av departementet og vurderast av uavhengige fagautoriteter.
- At elevane i det norske utdanningssystemet får ei reell moglegheit til å kunna velja pensum på nynorsk, bokmål eller samisk.
- Digitale læremiddel og læringsplattformer på nynorsk skal vere lovfesta, på lik linje med fysiske læremiddel.
- Styrka nynorskundervisninga i skulen gjennom å sikre tilgang på fysisk og digitale undervisningsmaterialet på nynorsk
- Definisjonen av kva eit læremiddel er i opplæringslova må utvidast, slik at skuleeigarar ikkje kan fylla skulekvardagen til nynorskelevar med digitale læremiddel på bokmål.
- Hovudmålet til eleven skal vere standardinnstilling på alle digitale læremiddel og læringsverktøy
- At tilbodet om teiknspråkopplæring for søsken skal bestå og vidareførast i heile landet
- At alle skal ha tilgang til morsmålsundervisning
- Nynorsk skal vere obligatorisk fag på grunnskulelærarutdanninga for 5.–10. klasse, og lektorutdanning 8-13.klasse. Lærarstudentar som har hatt fritak frå vurdering i sidemål i den vidaregåande skulen, skal ikkje få fritak i lærarutdanninga.
- Det må leggest opp pensum, drivast opplæring, og nivået til studentane må vurderast i både nynorsk og bokmål.
- Det må stillast krav til kva skriftleg dugleik studentane skal gå ut av utdanninga med.

- Lærer- og lektorstudentane som skal undervisa i norsk, må få opplæring i nynorskdidaktikk.

SFO

SFO er et viktig tilbud som både gir mat, sosialisering og aktivitet til elevene. Ordningen har blitt populær og benyttes av mange familier. Likevel er det altfor mange som ikke har råd til å sende barna sine på SFO. I Arbeiderpartiet er det er grunnleggende prinsipp at alle skal ha like muligheter, uansett økonomi. Derfor må SFO på sikt bli gratis. En gratis skolefritidsordning vil imidlertid ta tid å realisere. Vestland Arbeiderpartiet mener at på veien mot gratis SFO må det foretas en gradvis innføring for de yngste skoletrinnene, og etablere en sammenhengende søskenmoderasjon mellom skole og barnehage.

Innholdet i skolefritidsordningen er imidlertid svært varierende ut ifra geografi. Det er en utfordring at både maten og aktivitetene er av varierende kvalitet. Særlig maten – som for mange barn utgjøre en betydelig andel av deres totale kosthold – oppdages stadig at klart strider med nasjonale retningslinjer. For Vestland Arbeiderparti er det viktig at barna i SFO tilbys næringsrik mat, og ønsker derfor strengere krav til matens næringsinnhold.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Staten skal fullfinansiere gratis tilbud om halvdagsplass i skolefritidsordning (SFO) for alle 1. og 2. klassinger, med mål om gratis SFO på sikt.
- Innføre obligatorisk søskenmoderasjon på tvers av sfo og barnehage
- Stille strengere krav til at kostholdet i SFO er variert og næringsrikt
- Innføre en nasjonal standard for SFO

Grunnskolen

De første ti årene av utdanningsløpet går elevene på grunnskolen, og er en av de viktigste arenaene samfunnet har til å utjevne sosiale forskjeller. Det er derfor viktig at skolen er for alle uansett hvem du er, hvor du bor eller hvor du kommer fra. At skolen skal være like god uavhengig av hvor i landet er en politisk forutsetning, og medfører at det tidvis må stilles krav fra statlig hold.

Vi ser grunnskolen har en utfordring med at elevene i ungdomsskolen sliter med motivasjon, særlig i ungdomsskolen. Derfor mener Vestland Arbeiderparti at det må utredes muligheten for å styrke valgfagordningen, i tillegg til å styrke posisjonen til praktiske- og estetiske fag. For å ha tid til flere valgfag og styrke posisjonen til praktiske- og estetiske fag må det vurderes hvordan man kan øke antallet valgfag, og minske antall timer i obligatoriske fag.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Starte den skriftlige sidemålsundervisningen fra og med mellomtrinnet
- Arbeide for å få inn flere yrkesgrupper i skolen som et lag rundt eleven.
- Bevare og styrke praktiske- og estetiske fag i skolen
- Utrede en bemanningsnorm for helsesykepleiere i den videregående skolen
- At helsesykepleier skal få myndighet til å henvise direkte til psykolog

- Utrede muligheten for å styrke valgfagsordningen i ungdomsskolen.

Den videregående skolen

Den offentlig videregående utdanning

I dag har alle rett til å gå på videregående gående utdanning, og gratisprinsippet er også et viktig prinsipp ved dette nivået. For å gjøre den videregående skolen tilgjengelige for alle blir elever tilbudt et utstyrsstipend. Utstyrsstipendet dekker imidlertid ikke de reelle utgiftene for å gå på videregående. Vestland Arbeiderparti ønsker derfor å styrke utstyrsstipendet for å styrke gratisprinsippet.

Andre viktige tiltak for å styrke gratisprinsippet er gratis skolesekk og tilbud av gratis skole-pc. Dette har i andre fylker, og tidligere delvis i vårt eget fylke, vist seg å være et viktig sosialt utjevneende tilbud. Dette ønsker Vestland Arbeiderparti var et tilbud til alle elever.

Den videregående utdanningen i dag sliter med kjønnsbalanse på en rekke linjer. Vi i Vestland Arbeiderparti vet at det er viktig med mangfold på skolen, og senere i arbeidslivet. På studier for høyere utdanning har det vist seg at kjønnspoeng gir en viktig signaleffekt, og kan stimulere til mer balanse mellom kjønnene. Derfor ønsker Vestland Arbeiderparti å utrede om kjønnspoeng kan være nyttig ved valg av retning i den videregående skolen også. En annen stor utfordring er frafallet i den videregående skolen. I dag faller hver femte elev ut av den norske skolen, og klarer ikke fullføre innen normert tid på 5 år. Ser man på tallene er problemene enda større for yrkesfagelevne hvor hver tredje elev ikke klarer å fullføre utdanningen sin på normert tid. En av grunnene til at folk faller fra er manglende motivasjon og oppfølging fra skolen. Derfor ønsker Vestland Arbeiderparti å styrke dagens valgfagsordning, og ha en skole med nok ressurser til å ivareta elevene.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Styrke utstyrsstipendet
- Utrede muligheten for programfag fra VG1
- Tilby et bredt og variert valgfag, og vurdere ytterligere bruk av valgfag over nett
- Utrede en bemanningsnorm for helsesykepleiere i den videregående skolen
- At helsesykepleier skal få myndighet til å henvise direkte til psykolog
- At alle elever i hele Norge på sikt skal tilbys en gratis skole-pc. Dette må bli statlig finansiert.
- Utrede muligheten for kjønnspoeng for studieretninger i den videregående skolen
- Vurdere å erstatte eksamen med andre vurderingsformer som f.eks. en helhetlig mappevurdering
- Styrke valgfagsordningen i den videregående opplæringen.
- Utarbeide muligheten for å opprette nye valgfag i verdenshistorie, som gir det muligheten til å fordype seg i andre kontinenters historie og kultur

Privatistordninger i den videregående utdanning

Det skal lønne seg å fullføre, og det skal ikke bli sånn at man bare kjøper seg til gode karakterer etter fullført videregående opplæring. Derfor støtter Vestland Arbeiderparti at privatisteksamener skal være dyrere ved fullført vitnemål.

Likevel er dagens privatistordninger for dyre, og mange elever bruker flere titalltusen kroner hos privatistordninger. Vestland Arbeiderparti ønsker derfor at det må etableres et krav om prisreduksjon ved oppmelding til flere privatisteksamener.

En annen utfordring er at privatistordningene praktiseres ulikt på tvers av fylkene i Norge, og at det faglige tilbudet ikke er like godt. Dette er særlig en utfordring ved private yrkesfaglige utdanninger. At utdanningstilbudet er av ulik kvalitet i landet kan ikke Vestland Arbeiderparti akseptere, og vi ønsker derfor strengere krav til innholdet og programmene.

Vestland Arbeiderparti vil:

- At privatistordningene på tvers av fylker må samkjøres
- Ved fag- og svennebrev tas hos privatister må det sikres oppfølging av læreplassene og bedriften.
- Opprettholde prinsippet om at det skal være dyrere å ta privatistordninger etter fullført vitnemål
- At det skal gis prisreduksjon ved oppmelding til flere privatist eksamener

Høyere utdanning

Bolig, studiestøtte og trygghet i arbeidslivet

En av grunnsetningene til Arbeiderpartiet sin utdanningspolitikk er at alle skal ha muligheten til å lykkes, uansett hvor du kommer fra, størrelsen på lommeboken din eller hva du tror på. Fellesskapet skal sikre at drømmene dine skal kunne oppfylles på bakgrunn av din egen innsats og din egen vilje til å arbeide hardt for det du tror på.

I dag er situasjonen dessverre den at studenters velferd er avhengig av størrelsen på lommeboken din eller hvor du kommer fra. Det er umulig å være fulltidsstudent med dagens studiestøtte, og utgiftene for den enkelte student er for høye. Det betyr at det er en forskjell på dem som kan få hjelp hjemmefra til å betale strøm, mat, leie og kultur- og idrettstilbud, enn dem som ikke har foreldre med en fet lommebok. Det er ikke verdig et sosialdemokratisk samfunn som Norge. Derfor vil Vestland Arbeiderparti ha et løft for studentvelferden i Norge. En studiestøtte å leve av

Den gjennomsnittlige student, om en skal være fulltidsstudent, går i gjennomsnitt 5084 kr i minus. Det betyr at studentene må ha en deltidsjobb ved siden av. I 2021 var EUs fattigdomsgrense på 247.000 kr i Norge. En fulltidsstudent får utbetalt 126.000 kr i lån og stipend, omlag 8614 kr i måneden. Vestland Arbeiderparti mener det er et gode at studenter får arbeidserfaring gjennom studieløpet, men med dagens studiestøtte er det store forskjeller blant studentene. Å knytte studiestøtten opp mot grunnbeløpet i folketrygden, vil man sikre en årlig inflasjonsjustering. Med 1,5 G vil studiestøtten være på omlag 160.000 kr. Det er nødvendig med et løft.

Et styrket sosialt sikkerhetsnett for studenter

Når studiefinansieringen allerede ikke legger til rette for at en student skal kunne være heltidsstudent, må det sosiale sikkerhetsnettet for studenter med deltidsjobb være sterkere. I dag har ikke en student med deltidsjobb rett på dagpenger om en student blir permittert.

Dette var klart under koronakrisen, hvor tusenvis av studenter ble permittert fra jobbene. De aller fleste studenter jobber i yrker som var svært utsatt under koronakrisen. Flere studentboliger over hele landet

Et av de viktigste virkemidlene for å sikre bedre velferd for studenter er å redusere levekostnadene. Leien tar et stort innhogg i lommeboken hver måned, særlig for dem som må ut på det private leiemarkedet. Derfor er det viktig å sikre at vi bygger flere studentboliger i hele landet. Da må vi bygge flere studentboliger, men også sikre god rehabilitering av eldre studentboliger. Studentleiligheter skal være av god kvalitet, slik at vi sikrer studentenes bomiljø.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Øke studiestøtten, og gradvis knytte støtten til 1,5G.
- Studiestøtten skal fordeles over 12 måneder.
- 40% av studielånet skal omgjøres til stipend, uansett om man fullfører graden eller ikke.
- Det skal opprettes en egen fast ordning i Lånekassen som sikrer lønnskompensasjon til permitterte studenter.
- Bygge 5000 nye studentboliger i året, til målet om dekningsgrad på 25% er nådd. Dekningsgraden må tilpasses i byer der det er en stor andel studenter.
- Sikre at studentsamskipnader som ønsker å rehabilitere studentboliger som har nådd teknisk levealder, får tilskudd til dette.
- Arbeide for å få opp tempoet i byggingen av studentboliger, blant annet ved å definere studentboliger som et eget arealformål i plan- og bygning.

Innstilling: **Vedtas og oversendes Stortingsgruppen**

R 9 Sunn folkehelse, bustad til alle, rettferd og tryggleik.

Etter åtte år med ei Høgrestyrt regjering har ulikheitane og dei sosiale helseforskjellane auka. Ulikheitane i helse er idag store og i følgje Helsedirektoratet er forventna levealder for 40-årige norske menn er nesten 14 år lenger blant den rikeste prosenten sammenliknet med den fattigste. Dei med mest inntekt dreg ifrå resten av befolkninga og er ein av dei viktigaste årsakane til at ulikheita i inntekta har vokse kraftig utover 2000-talet ifølge SSB.

Dårleg helse og svak økonomi gjev utanforskap og einsemd. Mange bur dårleg og fattigdom råkar særskilt born av foreldre med låg utdanning og foreldre utan fast arbeid. I 2019 var 4,6 % av norske born i familiar med låg inntekt. I Noreg handlar dette om at born opplever å vera ekskludert og at dei kjenner seg utanfor.

Målet med regjeringa si helse- og velferdspolitikkk er å skape helsefremjande samfunn, forebygge sjukdom og sikra ein desentralisert helsetjeneste som yt gode og likeverdige helsetjenester i heile landet. Ein sterk offentleg helsetjeneste, styrt av fellesskapet og finansiert over skatteseddelen, er avgjerande i kampen mot auka sosiale forskjellar og geografiske forskjellar og mot ei todeling av helsetjenesta.

Ei god folkehelse, bustad til alle, rettferd og tryggleik:

Forebygging og helsefremjande arbeid må skje på alle samfunnsområder.

Å utjevne økonomiske og sosiale forskjellar er viktig for fremja folkehelsa for alle og for at born skal vere inkludert i fellesskapet. Det handlar om å ha eit arbeid, ei inntekt å leve av, ein trygg stad å bu for å leve det gode liv. Vi vil at fleire skal få moglegheit til å eige sin eiga bustad.

Hurdalsplattformen seier at regjeringa skal lage ein strategi for utjamning av sosiale helseforskjeller og bekjempelse av einsemd.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Det må opprettast ein brei anlagt folkehelsekommisjon, for å løfte arbeidet mot dei store sosiale helseforskjellene. En slik kommisjon må bidra til auka kunnskap om helseforskjeller og kome med forslag til kva som kan gjerast for å sikre heile befolkninga betre mot uhelse.
- Forsøksprosjektet om å overføre Husbankens rettleiing- og rådgivningsoppgåver til statsforvalteren, og nedleggelsen av Husbankens regionkontorer i Bergen og Bodø vert avslutta og dei to regionkontora reetablerast snarleg.
- Husbanken skal få tilbake dei oppgåvene Statsforvaltaren har fått for å unngå at husbanken vert bygd ned som eit bustadpolitisk instrument.
- Styrke det kommunale arbeidet med bustadpolitikk, med særskilt fokus på fyrstegongsetablerarar.
- Ein må ta alle verkemidla i bruk for å få ned kostnadane for denne gruppa, med t.d. ordninga «leiga til eiga».
- Aktivitetstilbod til born og unge skal vera tilgjengeleg for alle, uavhengig av inntekta til føresette. Ved å få delta kan ein førebygge utanforskap.
- Auka rammetilskotet til kommunane, slik at det kommunale kulturtilbodet kan ha eit betalingssystem som gir alle mogelegheit til å delta. Økonomi skal ikkje være en barriere.
- Ha ein kulturskulereform som styrker innholdet i kulturskulen med nasjonale minstekrav, reduserer ventelistane og sikrer at alle har moglegheit til å delta.
- Barnetrygda må aukast og skatteleggast.

Fagleg sterke domstolar:

Vestland Arbeiderparti støtter ikkje ein reversering av domstolsreformen i den utstrakning dette vil bidra til å svekke rettssikkerheten.

Faglig sterke domstolar er avgjerande for å ivareta rettsikkerheten og kontroll av dei politiske myndigheter og dermed demokratiet. For å ivareta ønskja nærleik og sikre rettssikkerheita i distrikta, bør det krevast eit tett samarbeid mellom dei store og mindre tingretter. Vi må ha fagleg sterke domstolar, slik at folk og aktører blir behandla ut fra dei beste fagmiljø og styrkje mindre domstolar, for å gjere dei mindre sårbare. Rundt ein tredel av sakene som går for landets tingretter gjelder barn og unge. Ofte handler det om barnefordelings saker. Å reversere domstolsreformen styrker ikke rettssikkerheten, man svekker rettssikkerheten, og særskilt for born og unge.

Vestland Arbeiderparti vil:

- Ikkje reversere domstolsreforma, om det går ut over rettstryggleiken. Reforma må styrkast for å sikre nærleik til innbyggjarane, utan at det går ut over rettstryggleiken.

Matberedskap i ei usikker verd

Det er mange indikatorar i dag som peikar mot ei global matvarekrise. Dette vert forsterka av stopp i kunstgjødselproduksjonen. Vi har no i løpet av hausten og vinteren sett ei forverring av forholda for landbruket, med auka straumprisar og generelt auka prisar på driftsmiddel til landbruket. Krigen i Ukraina har også synt oss kor sårbar internasjonal handel kan vere. Tidlegare hadde Noreg beredskapslager for eitt års forbruk av korn og mjøl. Frå 1995 blei lager gradvis redusert, og i 2003 vedtok Stortinget å avvikle beredskapsordninga. Noreg er det landet i verda med lågast sjølvforsyningsgrad av landbruksprodukt, ifølgje FAOs statistiske årbok fra 2012.

Bondeopprøret det siste året har sett fokus på den negative inntekstutviklinga i jordbruket, dette må Arbeidarpartiet ta på høgste alvor. Eit variert jordbruk med små, mellomstore og store gardsbruk over heile landet er viktig for den norske matberedskapen, og for å sørge for trygge og levande lokalsamfunn over heile landet.

Vestland Arbeidarparti vil:

- At kommunane saman med Vestland Fylkeskommune må sette igong arbeid med regionale kornlager. Det bør lagrast både matkorn og forkorn.
- Arbeide for å styrke norsk matberedskap og auke produksjonen av landbruksvarer i Norge
- Styrke små og mellomstore bruk, for å bevare og utvikle berekraftig bruksstruktur, kompetanse, mattryggleik, dyrevelferd og busetnad i distrikta

Innstilling: **Vedtas og oversendes Stortingsgruppen**

R 10 Justispolitikk

Fra fange til nabo

Rehabilitering, normalitetsprinsippet og nærsoningsprinsippet har vært grunnsteinene for Arbeiderpartiets kriminalomsorgspolitik. De innsatte skal ha gode kår, få god nok helsehjelp, sikres sosial omgang, utdanning og et liv å leve – også innenfor fengselets vegger. De aller fleste innsatte skal ut fra fengselets fire vegger en dag. Da må de kunne komme tilbake til samfunnet som gode naboer.

Situasjonen i dag: Systematiske brudd på menneskerettighetene.

Etter åtte år med høyrestyre har norske fengsler og kriminalomsorgen forfalt. Avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen har sett på fengselsbetjenter som byråkrater og har ført til store kutt i bemanning, samtidig som antallet innsatte har økt. Det gjør det nærmest umulig å oppfylle kriminalomsorgens rehabiliterende samfunnsoppdrag.

Menneskerettssituasjonen i norske fengsler er kritisk. Det blir brukt mer og mer inngripende tvang og sikkerhetsceller som følge av at fengslene har færre ansatte til å håndtere situasjoner på en mindre inngripende måte. I temarapport «Sikkerhetsseng i norske fengsler» fra Sivilombudet i 2020 heter det at «Mange av forholdene peker i retning av krenkelse av forbudet mot umenneskelig behandling, nedfelt i FNs torturkonvensjon og EMD artikkel 3(...)».

FNs Torturkomité har påpekt at bruken av langvarig isolasjon er et problem, og at psykisk syke i norske fengsler ikke har det godt nok. Psykisk syke opplever å være en kasteball mellom helsevesenet og kriminalomsorgen. Også her er tvangsbruken for høy. Dette skjer ikke fordi de ansatte ønsker det, men det er fordi politikerne de siste åtte årene ikke har gitt dem noe annet valg. Dette vil Vestland Arbeidarparti rette opp i.

Kvinner i fengsel

Kvinnelige innsatte utgjør omlag 5-6% av de innsatte i Norge. Våre fem kvinnefengsel er alle plassert på Østlandet, og er ikke nok til å kunne gi et tilbud til alle kvinner som skal sone. Opp mot 50% av kvinnene soner dermed sammen med menn.

I temarapport: «Kvinner i fengsel» fra Sivilombudet i 2017 viser de til at soningstilbudet for kvinner samlet sett er dårligere enn det er for menn. Kvinnefengslene blir ikke prioritert og har dårligere bygninger og uteområder. Aktivitetstilbudet, tilbudet om arbeidstrening eller helsetilbudet er ikke godt nok tilpasset for kvinner. For halvparten av kvinnene, medfører det å sitte i blandede fengsler økt risiko for uønsket oppmerksomhet eller seksuell trakassering. I temarapport «Sikkerhetsseng i norske fengsler» heter det at «kvinnelige innsatte har langt høyere risiko enn menn for å bli beltelagt i fengsel, og at de oftere blir beltelagt flere ganger». Belteleggelse er det mest inngripende tiltaket et fengsel kan ty til, og har store menneskerettslige implikasjoner.

Kvinner som soner sammen med menn, har ikke et tilbud som er tilpasset dem. Vi vet også at nærhet til familie er svært viktig for kvinnelige innsatte, men når alle kvinnefengslene er på Østlandet er kvinner tvunget til å reise bort eller få et dårligere soningstilbud her vest.

Fengsel i Vestland

For å sikre at nærsoningsprinsippet ivaretas også for kvinner, må fengslene i Vestland tilpasses for kvinnelige innsatte. Det gjelder først og fremst tilpasning av fengselsbyggene og tilbudet til innsatte. Men Vestland Arbeiderparti vil også at det vurderes å bygge et nytt kvinnefengsel på Vestlandet.

Det har over lengre tid pågått et arbeid med å bygge et nytt høyrisikofengsel i Sveio for å dekke Sunnhordland og Nord-Rogaland. I dag er ikke fengslene i området gode nok til å gi et godt nok tilbud for de innsatte, og det er ønskelig å bygge et nytt høyrisikofengsel i Sveio til erstatning for Haugesund, og at Sandeid fengsel består slik som i dag. Dette arbeidet støtter Vestland Arbeidarparti.

Vestland Arbeidarparti vil:

- At Stortinget stanser avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i norsk kriminalomsorg.

- At Stortinget og Regjeringen umiddelbart gjennomfører tiltak som er nødvendig for å rette opp i de systematiske bruddene på menneskerettighetene i norske fengsler.
- Styrke budsjettene til kriminalomsorgen.
- Sikre at straffedømte med psykiske lidelser får nødvendig helsehjelp.
- Ha en desentralisert struktur for soningsforhold og friomsorg.
- At kvinnelige innsattes vilkår bedres og sikres samme kvalitet på soningen som mannlige innsatte, og at det sikres et eget kvinnefengsel på Vestlandet.
- At det legges til rette for at nærsoningsprinsippet også ivaretas for kvinnelige innsatte.
- At det opprettes et høysikkerhetsfengsel i Sveio for å ivareta nærsoningsprinsippet for Sunnhordland og Nord-Rogaland.

Lokalt politi

Regjeringa skriv i Hurdalsplattforma at «det lokale politiet i heile landet må styrkast, både for å sikre betre førebygging og for raskare respons ved alvorlege hendingar. Ein desentralisert politistruktur sikrar beredskap og nødvendig lokalkunnskap hos politiet.»

Vestland arbeidsparti er samd i dette og ber regjeringa følge opp dette gjennom:

- Styrke bemanninga ved dei geografiske driftseiningane
- Intensivere bruken av ny teknologi til å førebyggje og kjempe mot kriminalitet og redusere avstandsulemper

Rettstryggleik for folk i heile landet

Noko av det viktigaste i ein rettsstat er sterke uavhengige domstolar som nyter tillit av befolkninga. Domstolene må ha sterke og gode fagmiljø som sikrar rettstryggleiken til folk som søkjer domstolane. Rettstryggleik må vere grunnplanken i alt vi gjer med domstolane i Norge.

Domstolsreforma hadde som målsetting å styrke rettstryggleiken til folk. Utfordringa med reforma var at den endra domstolsstrukturen, og truga arbeidsplassar og rettsstader i heile Norge. For Vestland Arbeidsparti er det viktig at vi har eit rettsapparat som er nær folk, og som samstundes sikrar auka rettstryggleik. Eit rettsapparat som er nær folk, har større moglegheit til å nyte tillit over heile landet.

Vestland Arbeidsparti vil:

- At rettstryggleik er det viktigaste prinsippet for domstolsstrukturen.
- At arbeidet med domstolsreformen må sikre fagleg sterke domstolar, samstundes som rettsapparatet si nærleik til folk vert ivareteken.
- At rettsstadsstrukturen ikkje blir svekka.

Innstilling: **Vedtas og oversendes Stortingsgruppen**

Innkømne forslag

Forslag nr. 232

Arbeiderpartiet i Bergen

Begrunnelse:

Forsknings- og høyere utdanningsinstitusjoner i Norge har fått et ekstraordinært kutt i form av en justert pensjonssats som fører til et bortfall av overføringer over statsbudsjettet på mer enn 600 millioner kroner. Som Universitets- og Høgskolerådet har vist, er dette kuttet vesentlig større enn det varslede kuttet fra departementet, og utgjør den største reduksjon i finansieringen av forskning og høyere utdanning i norsk historie. Det trekker ned basisfinansieringen av universitetene, og innebærer et betydelig tap av faste stillinger i en sektor med eksepsjonelt høy midlertidighet.

Forslag:

Korriger det tekniske pensjonskuttet.

AP i Bergen ønsker å korrigere de ekstraordinære, tekniske pensjonskuttene i forskning og høyere utdanning i tråd med intensjonen i statsbudsjettet, slik at de er budsjettneutrale for de enkelte universiteter og høyskoler.

Innstilling: **Oversendes det nye styret i VAP**

Asyl

Forslag nr. 23

Arbeiderpartiet i Bergen

Begrunnelse:

Utlendingsinternatet på Trandum har fått gjentatt og vedvarende kritikk fra tilsynsmyndigheter og organisasjoner på feltet for brudd på menneskerettigheter.

Arbeiderpartiet i Bergen mener det må iverksettes en omfattende og grundig gransking av forholdene på Trandum med sikte på å enten foreta de nødvendige utbedringer, eller å legge leiren ned og etablere en annen ordening som ivaretar menneskeverdet og rettssikkerheten til asylsøkere som interneres der.

Forslag:

Arbeiderpartiet i Bergen ber regjeringen gjennomføre en grundig gransking av forholdene ved Trandum. Granskingen må undersøke om menneskerettigheter og grunnleggende rettssikkerhet for asylsøkerne overholdes.

Innstilling: **Vedtas, oversendes stortingsgruppen**

Forslag nr. 26

Arbeiderpartiet i Bergen

Begrunnelse:

3. juni 2022 ble følgende instruks sendt fra Justisdepartementet til Utlendingsdirektoratet: GI-04/2021 – Overføring til Norge av lokalt personell som har vært ansatt av Forsvaret eller Norges ambassade i Afghanistan ved avslutningen av Resolute Support Mission (RSM). Arbeiderpartiet i Bergen verdsetter innsatsen lokalt personell har gjort side om side med norske styrker og den norske ambassaden i Kabul. Sikkerhetssituasjonen for lokalt personell i konfliktområder som ansettes av norske sivile eller militære myndigheter må ivaretas også etter at operasjoner eller prosjekter avsluttes. Lokalt personell gjennomfører ofte helt nødvendige oppgaver og kan ikke uten videre erstattes med norske borgere. Et eksempel på dette er tolkene tilknyttet Resolute Support Mission (RSM) i Afghanistan. Norge har et etisk og moralsk ansvar for å ivareta sikkerheten til personer ansatt hos norske myndigheter, samt deres familier. Ved eventuelle fremtidige internasjonale operasjoner kan ikke deres sikkerhetssituasjon bli gjenstand for en langvarig politisk debatt i Norge. Det må være selvsagt fra starten av arbeidsforholdet at det innvilges opphold i Norge dersom sikkerhetssituasjonen skulle tilsa at hjemlandet er utrygt nettopp på grunn av tilknytningen til norske myndigheter.

Forslag:

Regjeringen bes utarbeide en generell instruks knyttet til rettigheter og mulighet for oppholdstillatelse i Norge for lokalt personell ved fremtidige internasjonale operasjoner. Den enkeltes rettigheter ved endt oppdrag bør avklares ved inngåelse av arbeidsforhold.

Innstilling: **Vedtas, oversendes stortingsgruppen**

Energi

Forslag nr. 29

Ullensvang Arbeiderparti

Begrunnelse:

Norsk industri er i verdstoppen. Den har stor innovasjon og ekspansjonsevne. Norsk industri er svaret på utfordringane i det grønne skiftet. Samstundes er det store industriprosjekt i kjømda nær kraftkjeldene. Verkemiddeapparatet kan raskt legga til rette for utviding av

eksportindustrien nær kraftkjeldene. Dette vil sikra auka eksport, nye arbeidsplasser, miljøvenleg produksjon og god klimapolitikk. Overføring av kraft over lange strekningar medfører effekttap. Det vil sei at det mest effektive er å nytta krafta nær kraftproduksjonen. Ført og fremst må vi nytta potensialet som ligg i utvikling og utviding av den innovative industrien vi har. Det gir stor samfunnsnytte, best klimarekneskap, lågast kostnader og minst inngrep i sårbar natur. Det er også konfliktfritt. Overføringskablur ut av landet, overføringskablur over store strekningar innanlands og elektrifisering av sokkelen er svært dyrt. Auka satsing på eksportindustrien som står klar med nye investeringar har den høgaste samfunnsnytte og kan gjennomførast umiddelbart. Dette vil gje oss muligheten til på nå eksport og miljøsmål raskt med små offentlege investeringar. Vidare vil det ta mange år og bygga ny overføringskapasitet. På toppen vert forbrukarane belasta med høgare nettleige og høgare straumprisar som følge av massiv straumtransport over store avstandar.

Forslag:

Vestland arbeiderparti vil utnytta potensialet i å bygga industri nær kraftkjeldene. Vestland arbeiderparti vil leggja til rette for at den etablerte verdsledande industrien vi har, får verkemidler og kraft til å bli ein effektiv motor i det grønne skiftet.

Innstilling: **Vedtas og oversendes stortingsgruppen**

Forslag nr. 77

Arbeiderpartiet i Bergen

Begrunnelse:

Etter forslag fra Regjeringen har Stortinget vedtatt å øke egenandelen på helsetjenester i 2022 til kr 2921, en økning på kr 461 fra 2021-nivå på kr 2460. Dette er en økning på 19 prosent som er langt over prisstigningen (nov 2020 – nov 2021) på 1,8 prosent (5,1 prosent medregnet prisøkningen på strøm). I Aps program og i Hurdalsplattformen står det «Holde egenandeler på et lavt nivå» og i 2020 beskyldte Ap regjeringen Solberg for å være «fryktelig usosial» da daværende regjering foreslo en økning til kr 3183.

Økningen av egenandelen på helsetjenester i 2022 er usosialt og vil ramme mange som allerede sliter økonomisk som følge av korona og de økte strømutgiftene i vinter. Tilbakeføring av den økte egenandelen må gjøres i revidert statsbudsjett til våren.

Forslag:

Arbeiderpartiet i Bergen vil at:

- Økningen av egenandelen på helsetjenester i 2022 reverseres til 2021-nivå, som var på kr 2460. Tilbakeføring til 2021-nivå må komme i revidert statsbudsjett våren 2022.

Innstilling: **Vedtas, oversendes stortingsgruppen**

Forslag nr. 84

Stad Arbeiderparti

Begrunnelse:

Rekruttering av helsepersonell, inkludert legar, er ei stadig større utfordring. Dette merkar ein særleg utanfor dei største byane. Demografiutvalet leia av Victor Normann har mellom anna belyst problemstillinga. Medisinerutdanninga krev både høg akademisk kvalitet og god og praktisk opplæring. Kombinasjonen av akademisk forankring ved universitetet og praksis ved fleire mindre sjukehus, viser seg å vere god. Det er godt dokumentert at fleire studentar vert verande der dei tek utdanninga si. Det å få ta ein større del av utdanninga ved eit mindre sjukehus, som til dømes i Førde, vil såleis også vere gunstig for rekruttering av legar både til kommunar og til spesialisthelsetenesta i distrikta.

Forslag:

Stad Arbeiderparti meiner at Vestland Arbeidarparti må støtte opp om arbeidet med Vestlandslegen i regi av Universitetet i Bergen

Innstilling: **Vedtas, oversendes stortingsgruppen**

Forslag nr. 88

Sveio Arbeiderparti

Begrunnelse:

Under covid-19 pandemien ser me ei stor auke i personar som har behov for hjelp innan den kommunale psykisk helsetenesten. Auken i behovet er dramatisk og så stor at det ikkje er tilstrekkeleg ressursar på den kommunale psykiske helsetenesta. Dette går i tillegg ut over det viktige førebyggjande arbeidet både helsestasjon og psykisk helseteneste gjer. Sveio arbeiderparti vil derfor at det blir prioritert midlar til ressursar for å kunne dekke opp behovet etter pandemien, slik at kommunane kan yte hjelp til alle som treng det av lavterskeltilbod. Utlysing av midlar må vere av eit slikt omfang at ein kan ta inn ekstra ressursar over ein lengre periode, ikkje berre nokon månadar.

Forslag:

Vestland arbeiderparti vil at det snarast råd blir sett av statlege midlar til å styrke arbeidet med psykisk helseteneste i kommunane for å dekke det auka behovet etter pandemien og førebygge langtidsverknadar.

Innstilling: **Vedtas, oversendes Stortingsgruppen**

Forslag nr. 97

Årdal Arbeiderparti

Begrunnelse:

Døgnbehandling til rusavhengige.

Hurdalsplattformen seier at regjeringa vil gjennomføre ei førebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet, som styrker kommunens førebyggjande arbeid og eit integrert ettervern. Mange står i behandlingsskø i dag og dei opplever at dei vert utskrivne etter kort tid i spesialisthelsetenesta. Årdal Arbeiderparti meiner at det er viktig å legge til rette for ideelle tilbydarar for å supplere det offentlege hjelpetilbodet.

Forslag:

Vestland Arbeiderparti skal arbeide for å støtte opp om ideell sektor og ideelle tilbyderer i helse- og omsorgssektoren, som vil etablere tilbud i Vestland. Dette kan vere døgnbehandling med fokus på folkehelse for rusavhengige og speleavhengige, og støttetilbod for pårørande.

Innstilling: **Vedtas, oversendes stortingsgruppen.**

Forslag nr. 127

Sunnfjord Arbeiderparti

Begrunnelse:

Norges mest solgte ladbare hybrid i 2020 var Mitsubishi Outlander. Dersom en kunde velger å lease en Mitsubishi Outlander hybrid, fremfor å kjøpe den, taper staten 35.000-40.000 kr i mva-inntekter (avhengig av utstyrsnivå på bilen). Bakgrunnen for dette tapet skyldes at leasingselskapet krever mva-fradrag på bilen når den kjøpes, og etter leasingperioden selges bilen mva-fritt som bruktbil. Samlet utgjør dette avgiftstapet milliarder hvert år for staten.

Det er i dag en tilbakeføringspliktsperiode på 4 år i mval. § 9-6. Det vil si at dersom man selger bilen før det er gått fire år, må deler av mva-beløpet tilbakebetales til staten. Dersom justeringsperioden hadde reflektert verdifallet og levetiden på personbiler ville det vært samme mva-inntekt til staten uansett om en forbruker valgte leasing eller kjøp

Forslag:

MVA: Endre mva-lova: justeringsreglene på personkjøretøy Arbeiderpartiet skal utrede muligheter for å endre mva-lovens tilbakeføringsplikt på personkjøretøy (mval. § 9-6) til å reflektere personkjøretøyets verdifall. Formålet er å sikre nøytralitet i mva-regelverket som gjør at staten får de samme mva-inntektene uavhengig om konsument velger å kjøpe eller leie/lease en bil.

Innstilling: **Oversendes det nye styret i VAP**

Begrunnelse:

Forslag nr. 153

Kinn Arbeiderparti

Begrunnelse:

I utviklinga av nullutsleppsfarty i maritim sektor har ein kome langt særleg på ferje. Hurtigbåtar ligg etter. Hydrogen som energiberar er igang for ferjer både i Rogaland og i nytt anbod på Vestfjorden, begge er finansiert av staten. Staten har ingen hurtigbåtruter, noko som betyr at det er fylka som må ta risikoen. Kinn Ap meiner staten må ta denne rekninga. Hurdalsplattformen peiker på at hydrogen skal vere eit satsingsområde og ein er òg tydeleg på at fylka skal kompenseras for meirkostnader for lav- og nullutsleppsteknologi. Innan 2025 skal alle hurtigbåtanbod vere nullutsleppsløysingar. Difor hastar det med å få på plass piloten.

Forslag:

Staten må finansiere hurtigbåtpilot.

Vestland fylke har vedteke å realisere hurtigbåtrute på hydrogen mellom Florø og Selje. Dette er eit pilotprosjekt som Kinn Ap meiner staten må ta rekninga for.

Innstilling: **Oversendes stortingsgruppen**

Forslag nr. 165

Lærdal Arbeiderparti

Begrunnelse:

Årelang nattestenging av Lærdalstunnelen.

For å støtte tunnelsikkerhetsdirektivet til EU, er det naudsynt med oppgradering av Lærdalstunnelen. Dette vil få store negative konsekvensar for lokalsamfunna, næring- og arbeidslivet, samt beredskapen. Oppgraderinga er estimert til 5-6 år og vil bli både dyr og lite effektiv. Den lange anleggsperioden vil føre til inngripande negative konsekvensar for all trafikal kommunikasjon mellom aust og vest, spes. knytt til varetransport. Det kan sette selskap og arbeidsplassar i fare.

Med sjukehus lokalisert i Lærdal vil det få følgjer for personalressursane og beredskapen. Regionen har felles bu- og arbeidsmarknad som vil bli skadelidande.

Pr. i dag pågår samtalar for å få til to løp. To løp vil vere framtidretta, både med tanke på sikkerheita i ein sær lang tunnel med stor døgntrafikk, og med tanke på trafikkavvikling ved planlagde og uforutsette stengingar.

Forslag:

Lærdal AP ber om at Vestland AP støttar framlegget om å arbeide for to løp i Lærdalstunnelen da vi er bekymra for følgjene av årelang nattestenging.

Innstilling: **Oversendet det nye styret i VAP**

Forslag nr. 169

Stord Arbeiderparti

Begrunnelse:

Nattferja mellom disse tre kommunane er viktig for kulturlivet i Sunnhordland. Denne ferja gjer at folk kan ta del i eit felles kulturtilbod.

Styrets innstilling: Oversendes fylkestingsgruppa og årsmøte i Vestland Ap

Forslag:

Vestland Arbeidarparti ønskjer å få attende nattferja mellom Ranavik (23.45), Hodnanes (00.20), Jektevik (00.30) med retur Jektevik (00.40), Hodnanes (00.50) og attende til Ranavik (01.25)

Innstilling: **Oversendes fylkestingsgruppen.**

Forslag nr. 226

Arbeiderpartiet i Bergen

Begrunnelse:

Privat bruk av fyrverkeri fører hvert år til en rekke alvorlige skader, brann og på nyttårsaften er bruken så omfattende at det skremmer både ville og tamme dyr. Derfor ønsker Arbeiderparti i Bergen forbud mot fyrverkeri i privat regi.

Forslag:

Arbeiderpartiet i Bergen vil at:

- Arbeiderpartiet i Bergen ber regjeringen utarbeide et forslag til forbud mot uautorisert privat bruk av fyrverkeri.

Innstilling: **Oversendes det nye styret i VAP**

Forslag nr. 235

Bremanger Arbeidarparti

Begrunnelse:

Dei ressurskrevjande tenestene gjeld våre sjukaste innbyggjarar, og krev mykje av kommunane i form av både ressursar og kompetanse.

Her er eit stort behov for forbetring av ordninga i form av reversering av gjennomførte kutt, samt styrke innsatsen mot denne sårbare gruppa.

I tillegg må grensa på 67 år takast bort, det er for oss uforståeleg tilskotsordninga forsvinn straks ein fyller 67 år.

Forslag:

Bremanger Arbeidarparti meiner vi må styrke ressurskrevjande tenester i kommunane.

Innstilling: **Vedtas oversendes Stortingsgruppen**